

یا شاید هر سه نفر با کثرت تام انتخاب میشدند ولیکن بواسطه اینکه شاید انتخاب میکردیم بکثرت با کثرت تام انتخاب میشد و دو نفر میماند دوره دیگر که آن دو نفر را انتخاب میکردیم شاید اکثریت تام بدست نمیآمد آنوقت اشخاصیکه عقیده با کثرت نسبی دارند بگویند صحیح است و در آراء در ماده آن قانون یعنی در موضوع خود آن نظامنامه اختلافی پیدا شود باین مناسبت صلاح چنان دیدیم که انتخاب این سه نفر را بگذاریم بعد از حل این مشکل و چون امروز وقت مقتضی نیست آن مباحثه را بگذاریم بجلسه آتی حتی اگر مجلس تصویب می کند آنرا اول بکمسیون که زحمت تبدیل نظامنامه جدید را کشیدند رجوع کنیم در آن کمسیون تصفیه شود و رأی کمسیون معلوم شود بعد در آن باب در مجلس مذاکره شده و شروع بانخاب سه نفر شود.

افتخار الواعظین - بنده هم عرض متعلق به این موضوع بود.

اسدالله میرزا - در رجوع بکمسیون باید رأی مجلس معلوم شود.

میرزا مهرتقی قلیخان - چند فقره دیروز مذاکره شد که تمام مسائل قانونی بود و هر یک را رأی گرفتیم این ماده هم جزء آن مطالب بود باز امروز مذاکره میشود اصل مطلب در قانون نوشته شده است دفعه سیم در صورتیکه اکثریت نسبی باشد تصویب میشود پس بعقیده بنده باید در مجلس رأی گرفته شود که این ماده را شامل ماده ۶۲ میدانند یا خیر اگر این ماده را شامل آن ماده میدانند که مطلب قطع است مثل آن مطالبی که دیروز قطع شد و اگر شامل نداشتند بکلی باید متروک شود و همان اکثریت تام باشد ولو اینکه چندین دفعه طول بکشد بنده عقیده ام اینست که امتیاز این مطلب را بآن مطالب نمی توانیم قائل شویم باید مجلس مرا قانع کند یا این است که بنده هیچ رجوع بکمسیون و مذاکره در این مطلب را برای رأی گرفتن تصویب نمیکنم.

رئیس - این مطلب بکفدری قانونی است باید مذاکره شود در کمسیون قبل از وقت از روی احاطه صحیحی شود و تصفیه شود البته بهتراست ولی در صورت بلاخره در مجلس رأی گرفته میشود امروز وقت مقتضی آن مذاکره نیست داخل این صحبت هیچ نمیگویم اشخاصیکه اجازه خواسته اند اگر در این باب است گویا موضوعی ندارد ولی در باب اینکه رجوع بکمسیون شود یا آنکه در مجلس مستقیماً شروع بمذاکرات شود همانطور که شاهزاده اسدالله میرزا گفتند بکمسیون رجوع کنیم گویا در این باب هیچ محظوری نباشد.

میرزا اسماعیل نویری - با اعتقاد بعضی این ماده مجمل است و با اعتقاد بعضی این ماده مفسر آن ماده است و خیلی مباحثات زیاد میخواهد لازم است رجوع بکمسیون شود.

میرزا احمد - دو مطلب است یکی راجع باینکه این مطلب رجوع بکمسیون شود یکی آنکه آن ماده ۱۹ مفسر هست یا نیست در جهت اولش دیشب صحبت شد هیچ حرفی نبود و بنشاید انتخاب شود در دوره ثالث گویا محتاج باشیم صحبت کنیم.

رئیس - چون وقتیکه در دوره ثانی انتخاب شدند بکثرت با دو نفر باقی ماند يك نفر یاده نفر تقریباً

معلوم میشود که دو دوره اول اکثریت داشته اند شاید نسبت بآن اشخاص نسبت فرق کند قبل از آنکه در دفعه دیگر معلوم شود ولی اکثریت نسبی خواهد داشت پس باید در آن ماده گفتگو شود اول او حل شود آنوقت البته فرق نمیکند یعنی امروز هم میتوانیم انتخاب کنیم ولی هیئت رئیسه اصلح دانست که بکمسیون برود پس داخل آن مذاکره نمیشویم فقط مسئله در اینجاست که این مطلب را رجوع بکمسیون نمائیم یا خیر در يك جلسه مذاکره شود . (اغلب گفتند صحیح است)

رئیس - پس خوب است رأی بگیریم .

آقا شیخ محمد - بنده اولاً اینکه فرمودید انتخاب سه نفر نماینده را باید مجلس رأی بدهد که موافق آن ماده ۶۲ یا ۱۹ باشد و حالا لازم است مجلس رأی بدهد نماینده از روی چه میزان مجلس تقییر میدهد اینجا این ماده ابهام ندارد و هیچ فرینه هم نیست که این ماده مفسر آن ماده باشد پس برای چه بکمسیون برود و کمسیون چه می گوید .

رئیس - خوب شما در موقع رأی دادن رأی ندهید که بمجلس برود

آقا شیخ محمد - بنده در باب خود رأی گرفتن حرف ندارم .

رئیس - اینرا نمی توانید فقط اگر رأی ندارید رأی ندهید حالا رأی در این گرفته می شود که در این دو ماده نظامنامه يك ماده ۱۹ است و يك ماده ۶۲ که می گوید وقتیکه مجلس انتخاب میکند بجای نماینده مستعفی یا مرحوم وقتیکه در دو دفعه اول و دوم اکثریت حاصل نشد در دفعه ثالث به اکثریت نسبی عمل می شود و در ماده ۶۲ می گوید با کثرت تمام است حالا چون بعضی مفاد ماده ۱۹ را شامل ماده ۶۲ میدانند و بعضی نمی دانند در جلسه سابق که دیروز باشد مذاکره زیاد شد بعضی ها عقیده شان این بود که این ماده صراحت کامل دارد یعنی با کثرت تام انتخاب شود بعضی را عقیده بر این بود که این انتخاب بمنزله درجه ثانی است و در دفعه ثالث با کثرت نسبی اکتفا می شود و چون حل این مطلب موکول شد بجلسه آتی چون امروز وقت مقتضی نیست داخل این مذاکره نمی شویم و روز دیگری داخل خواهیم شد ولی قبل از وقت یا مجلس تصویب میکند بکمسیون برود یا خیر .

حاجی سید نصرالله - دو مطلب در نظر

مجلس اختلاف شده است یکی آنکه نظر بعضی بماده ۱۹ می گویند با کثرت نسبی انتخاب شود بعضی می گویند بموجب ماده ۶۲ با کثرت تمام باید بشود و آنها که اکثریت نسبی را کافی میدانند می گویند این ماده مفسر آن ماده ۶۲ است پس این دو ماده قدری متناقض است و باید يك مذاقه صحیحی بشود و آقایان دیگر هم مراجعه کنند شاید يك منطاط محصل قطع بدست بیاید و اینکه گفته می شود برود بکمسیون برای اینست که مطلب تصفیه شده سوسه دار نشود

(ناصر الاسلام نطقی کردند مسموع نشد)

رئیس - موضوع این بود قرار بود امروز حل شود حالا اگر وقت را مقتضی میدانید وشکایت نمیکنید که مجلس عقب می افتد مطرح شود یا آنکه بماند برود بکمسیون

شیخ اسمعیل هشترودی - معلوم است در موارد مخصوص موادی هست آن ماده نوزد هم راجع بانخابی است که غیر از مدلول و منتخبین ماده ۶۲ است این تفسیر ندارد اگر بناست حالا به کمسیون برود باید تعدیل شود کمسیون یعنی نصف از اشخاصی باشد که این ماده را شامل می دانند و نصف از اشخاصی باشند که شامل نمی دانند .

رئیس - این ملاحظات در موقع انتخاب اعضای کمسیون میشود .

شیخ ابراهیم زنجالی - این مطلب را مع بانخابات مجلس و انتخابات مردم است باید يك رأی کلی داد که دیگر در تمام انتخابات مردم آسوده باشند اگر کمسیون هم نظری میکند باید يك نظر کلی بشود .

رئیس - پس باز رأی میگیریم که مباحثه این کار راجع بکمسیون شود هر کس رأی دارد در اینکته باید بکمسیون برود قیام نماید .

رئیس - باه ۳ نفر اکثریت تصویب کرد که بکمسیون برود (ذکاء الملک در این موقع دو طفری تلگراف از حجج الاسلام را قرائت کردند .)

رئیس - دو مطلب در تلگرافات عتبات عالیات فرمایش رفته است یکی در مسئله تشکیل مجلس سنا و یکی در خصوص پنج نفر علما بموجب اصل دوم قانون اساسی باید در وضع قوانین در مجلس مقدس شورای ملی حاضر باشند بطوریکه در آنجا مرقوم فرموده اند حالا موقه مجلس انتخاب نماید تالیس از دفتهای آنجا اشخاص دیگر را معین فرمایند حالا خوب است رأی آقایان معلوم شود .

افتخار الواعظین - همینطور که خاطر

آقایان مستحضر است از انجمن ایالتی خراسان هم در همین خصوص تلگرافی عرض کرده بودند لیکن فرض آنها این بود که همان ماده دوم قانون اساسی مجرا شود مفهوم آن ماده اینست که حجج الاسلام خودشان اسامی ۲۰ نفر را بمجلس پیشنهاد کنند و از بین آنها مجلس ۵ نفر را انتخاب نماید عرض میکنم چنانچه بخواهند خودشان هم پنج نفر را انتخاب کنند اقدام به يك امر غیر قانونی است پس خوبست هر چه زودتر خودشان اسامی ۲۰ نفر را بمجلس معرفی کنند که ما ازین آنها پنج نفر را انتخاب نمائیم .

حاجی سید نصرالله - در این تلگرافات

تنبیه فرموده اند ما را بدو ماده قانون اساسی که داخل در مواد بزرگ قانون اساسی است و همین طور که فرمودند این وظیفه را مجلس نمی تواند بعهده بگیرد و اگر بخواهد مجلس این وظیفه را بعهده بگیرد هم خروج از وظیفه مجلس است هم شاید در محظورات زیاد افتد خوب است که زودتر استدعا از حضور حجج الاسلام بکنیم که خودشان تعیین آن ۲۰ نفر را بفرمایند برای اینکه اگر ما بخواهیم انتخاب کنیم شاید اسباب بعضی شکایات شود و معلوم است دستی که حاکم ببرد خون ندارد و در خصوص مطلب دوم عرض دارم میماند وقتی که در آن خصوص مذاکره شود

رئیس - تلگرافیکه افتخار الواعظین فرمودند بابعضی تلگرافات دیگر که از سایر انجمن های ایالات و ولایات رسیده حاضر است حالا تلگراف انجمن ایالتی خراسان قرائت می شود (تلگراف را ذکاء الملک قرائت کرد)

فاتح الملك - اینکه امر فرمودید از تهران

پنج نفر منتخب شود مادچار بعضی محظورات خواهیم شد بهتر این است که ۲۰ نفر از هرجائی که میل دارند انتخاب فرمایند و ما بگویند تا پنج نفر از بین آنها انتخاب نمائیم.

میرزا اسمعیل نویری - بنده تشکر دارم

از حجج اسلام که اولاً باین تلگراف متذکر فرمودند معلوم است که هم حجج الاسلام این است که قانون اساسی ما مجرا شود و معطل نماند و فرمایشات آنها مطاع است و هیچ فردی از افراد ناس نباید مخالفت ایشان را بنماید و معلوم است در اینجا فقط مقصود ایشان اجرای قانون اساسی است و باید به همین ترتیب که در قانون اساسی نوشته شده باید ۲۰ نفر اول آنها معرفی بمجلس فرمایند بعد از آن پنج نفر انتخاب شود و اینکه مجلس پنج نفر انتخاب نماید از وظیفه مجلس خارج است.

وکیل التجار - بنده بعلاوه آنچه آقایان

اظهار فرمودند لازم می دانم که در تلگراف جوابیه این مسئله اشعار شود که تا یکمدتی مجلس مشغول بعضی کارهای مهم است و هنوز مشغول وضع قوانین نشده است حالاً هم مجلس بکلی خالی از علما نیست و وقت داریم برای اینکه آقایان حجج اسلام انتخاب صحیح فرمایند.

مصدق الممالک - بنده عرض میکنم همین

طور که ما فرمایشات حجج اسلام را واجب الاطاعه میدانیم و اسباب نجات خود میدانیم لازم است هر چه فرمایند اطاعت کنیم و اگر هم باید بعد خود حجج اسلام معین فرمایند خوب است حالا معین فرمایند.

اردبیلی - این تلگرافی که فرموده اند حجج

اسلام نظر بآن است که قوانینی که از مجلس میگردد بتصویب آنها باشد و معلوم است ما در غیر مسائل ضروریه مقلد آنها هستیم لکن در امور سیاسیه ملکه تقلید میکنیم و حالاً هم هنوز شروع بقوانین نگردیده ایم و بعضی نظام امهها چنانچه گفتند در دست هست که ربطی بمسائل شرعیه ندارد و وقت نیست از برای اینکه انتخاب ۲۰ نفر را فرمایند لکن باید از تمام ممالک آن ۲۰ نفر را انتخاب فرمایند اختصاص بنجف اشرف ندارد و باید استدها کرد هر چه زودتر ۲۰ نفر معین فرموده که ۵ نفر را مجلس از بین آنها انتخاب نماید و اگر مجلس موقتاً انتخاب کند یا آنکه آنها ۵ نفر انتخاب فرمایند یا از نجف اشرف فقط انتخاب شود خلاف و نقض قانون اساسی است و خود آنها قطعاً حاضر نخواهند شد برای مخالفت با قانون اساسی در صورتی که مرقوم فرموده اند که مخالفت با قانون اساسی در حکم عماره با امام است.

شیخ ابراهیم - عرض بنده همانطور که فرمودند

اولاً انتخاب پنج نفر برخلاف آن قانون است ثانیاً اختصاص ندارد بآن پنج نفر ثالثاً کمال اشکال را دارد برای ما تعیین کردن را بآقایانی که منتخب میشوند موقتی البته قبول نخواهند کرد.

محمد هاشم میرزا - عرض بنده این است

که در جواب این تلگراف عرض شود که اگر فوریت اینکار را لازم میدانند خودشان این پنج نفر را منتخب نمایند.

فهییم الملك - این ترتیبی را که امر فرمودند

ما را هم دچار ایراد میکند هم دچار اشکال این مطابق با اصل دوم قانون اساسی نخواهد بود این مجلس چطور تعیین کند یکمده را در صورتی که میدانیم چقدر اشخاصی مفسد هستند که این مواقع را از برای پیش بردن عقائد فاسده خودشان منتقم میشمارند باین اشکالات تعیین بیست نفر را حضرات آیت الله گویا خیلی سهل باشد از ه نفری که مجلس بخواند معین کند و هیچ اشکالی پیش نیاید و همان طوری که آقا شیخ ابراهیم فرمودند انتخاب موقتی برای خود آقایان توهین است و صحیح نیست و صحیح فرمودند پس همانطور بیست نفر را چه در داخله ایران و چه در خارجت عالیات معین میفرمایند مجلس هم انتخاب میکند بعد بآنها اطلاع میدهند که حاضر بشوند.

وکیل الرعایا - ما از حکم مجتهدین خارج

نیستیم و بنده مقلد هستم و آنچه را که بنده خوانده ام و بهتر از ما خبر دارند از ترضاتی که امروز بما میشود که چرا انتخاب این پنج نفر دیر شده است اگر چه مادر مجلس اشخاصی را داریم که جمیع شریعات را مواظبت دارند و امتحانات صحیح هم داده اند لکن همان تقلید بنده را مجبور میکند که عرض کنم بالاخره یک معرفی از اشخاص در عهده آقایان آیت الله نجف بود باقی انتخابات در عهده خود مجلس است هرمانی را که امروز مجلس تصور میکند نباید مانع بدانند بنابراین عقیده بنده اینست که این تلگراف را خیلی مقدس و محترم باید شمرد و همان چیزیکه عرض کردم باز هم مکرر می کنم بنده چون مقلد میگویم که هیچ نباید مسامحه کرد و باید این پنج نفر را وقتاً انتخاب کرد حالا بعد از انتخاب ما اگر استعفا کردند ایشان اطاعت نکردند ما اطاعت و امتثال کردیم چرا ما بگوئیم که آنها را چون ما میگوئیم موقته است آنها نمی آیند و خود را دچار بعضی اعتراضات بکنیم و بنده هیچ مانعی نمی بینم از برای آنکه گفتند موقتی صحیح نیست و نباید باشد.

کاشف - بنده خیلی خوشوقتیم از تلگراف

آقایان حجج اسلام که موافقت کرد با تلگراف انجمن ایالتی که عرض شده بود لکن در خصوص ماده دوم قانون اساسی تردیدی پیش و کلاً نیست و همانطوریکه عرض شد باید در جواب تلگراف آقایان عرض شود که ۲ نفر را معین کنند تا مجلس از بین آنها ۵ نفر را منتخب نماید زیاده از این اتلاف وقت مجلس صحیح نیست.

رئیس - جمعی از آقایان تقریباً یازده نفر دیگر

اجازه نطق خواستند اگر مذاکره را کافی میدانید خوب تلگراف همینطوری که گفته شد در هیئت رئیسه حاضر شده و بنظر آقایان رسیده و مغایره شود اما مطالب دوم این تلگراف منتهیات در خصوص مجلس سنا است.

حاجی سید نصر الله - عرض میکنم در خصوص

سنا آنهم يك مطلبی است که موافق قانون اساسی است البته همانطور که فرمودند باید مجلس سنا تشکیل بشود هیچ محل گفتگو نیست اهم از اینکه بگوئیم حالا مملکت ما محتاج است باخبر هر چه هست این قانون اساسی است و لازم الاتباع است و هیچ مضر

نیست از اینکه مجلس سنا را تشکیل بدهیم و باره محظوراتی که در اذهان است من گمان میکنم آنها در اینجا نیست اگر مجلس سنا هم تشکیل کنیم آنها همان حال مجلس ما را دارد آن تصوراتی که میشود برای جا های دیگر در مملکت ما نیست تقریباً اهالی مملکت تمام در صاف واحدند و امتیاز فوق العاده در میان نیست و از حیث اخلاق و عادات با سایر مردم تباین کلی ندارند ولی چیزی که هست با وضع حاضر مملکت بنده اعتقاد این است که اگر ما امروز بخوانیم اولاً مشغول شویم بنوشتن نظامنامه سنا آنوقت خیلی از مهمات بزرگی که در پیش است عقب میمانیم فرمایند اگر آنها سر میماند بشود خیلی قوانین مهم داریم که تمام مردم چشمشان دوخته است بان مثلاً مثل قوانین عدلیه و آنها مفصل است و من اعتقاد این است که يك قانون برای عدلیه از مجلس بیرون برود و در عدلیه بموقع اجرا گذارده شود حالا این مجلس شروع بکند بنوشتن قوانین عدلیه و آن منافهیکه افراد مردم منتظرند آغوش را از عدلیه به بینند قوانین عدلیه هم مفصل است و اگر مجلس شورای ملی شروع بکند بنوشتن قوانین عدلیه يك کشایش و يك طول زمانی پیدا خواهد کرد و مردم هم همینطور در امر عدلیه مجهول التکلیف نمی مانند بنده عقیده ام اینست که عجله شروع کنند بنوشتن قوانین عدلیه که در حقیقت این خودش یک قدمی است که ما روستا میرویم این مسلم است که مجلس باید نظامنامه سنا را بنویسد و این فرع بر این است که تمام ارکان صحیح باشد و تمام ولایاتش و همه چیزهایش در گردش باشد بعضی مردم که تصور میکنند مجلس استتکاف دارد از تشکیل سنا من نمی بینم که هیچ يك از افراد آقایان و کلارا متفق نباشند در تشکیل مجلس سنا و حقیقه مجلس سنا را پشتیبان بزرگ خودشان ندانند و عقیده ام این است که مجلس فعلاً باید شروع کند بتدوین قوانین عدلیه و پس از آن لامهلت شروع کند بنوشتن نظامنامه انتخابات مجلس سنا.

شیخ محمد - بنده تأیید میکنم فرمایش

آقا را که حالا لازم است که مطابق قانون اساسی مجلس سنا تشکیل شود ولی می بینم که فلامقتضات آن موجود نیست و اینکه اینجا گفته میشود مجلس باید رای بدهد این را بنده نمی بینم مجلس چرا باید در این باب رای بدهد این هم مثل مجلس است که باید هر وقت مقتضیات آن موجود شد تشکیل شود.

شیخ علی - نظر باینکه ماده از قانون اساسی

تشکیل مجلس سنا را لازم دانسته است و آقایان هم باره محظورات برای آن تصور میکنند عقیده بنده این است که در جواب تلگراف مغایره شود که بعد از اتمام نظامنامه انتخابات و گذشتن از مجلس شروع بتشکیل سنا خواهد شد.

اردبیلی - بلی همینطور است که فرمودند

و اینکه بعضی از آقایان میفرمایند در اجرای این ماده یعنی در تشکیل مجلس سنا و آن ماده (۲) است باید خیلی زود اقدام کرد برای اینکه حکم آقایان واجب الاتباع است برای رفع این اشتباه عرض میکنم که البته مادر شریعات غیر ضروریه تقلید میکنیم و هر قدره از احکام آنها را لازم الاتباع میدانیم ولی در امور سیاست.

ملك نباید اطاعت بکنیم علاوه بر این خود علمای
 هتبات حکم فرمودند که اطاعت قانون اساسی بر ما
 واجب است بمداول این حکم هر فقره از مواد آن
 قانون اساسی را لازم الاتباع میدانیم و هر کس
 مخالفت کند مثل این است که مهاربه با امام زمان
 میکند بموجب همان حکم ما مجبور هستیم که همان
 طوریکه در قانون اساسی نوشته شده است باید
 اطاعت کنیم یعنی مجلس وقتیکه از کارهان فوری
 خودش فراغت پیدا کرد و حدود اعضای مجلس
 معین شد آنوقت شروع بنوشتن نظامنامه مجلس سنا
 کند و بعد از آنکه از مجلس گذشت مجلس سنا
 تشکیل شود .

معیین السلطنه - بنده درتایید فرمایش حاجی
 سید نصرالله عرض میکنم ما یک کار خیلی لازمت
 از تشکیل مجلس سنا داریم و او تکمیل عده و کلای
 دارالشورای ملی است و بعد از این همه زحمات
 و پس از همه این تلگرافات از وزارت داخله هنوز
 بیش از شصت هفتاد نفر اینجا حاضر نشده ایم و
 بنده تصور میکنم البته اساساً هیچکسی مانع نیست
 که سنا تشکیل شود و البته بموجب یکی از اصول
 قوانین سنا باید تشکیل شود ولی باید دانست که
 امروزه کاری لازم تر هست یا نیست کاری لازمت
 البته تشکیل همین مجلس است و نوشتن نظامنامه
 برای انتخابات مجلس سنا مثل نظامنامه انتخابات
 مجلس شورا وقت میخواهد که نظامنامه مجلس سنا
 امضاء شود و عیالاً بنده تصور میکنم این جواب
 که داده شود ما مشغول نوشتن نظامنامه داخلی مجلس
 هستیم هم صحیح است هم راست خواهد بود و
 آقایان هم راضی خواهند شد بلکه یک کمیسیون هم
 تشکیل شود برای احضار و کلای دارالشورای ملی .

وکیل التجار - برای تشکیل سنا ما بعد
 از فراغت از نظامنامه چیز های دیگر هم باید
 ملاحظه کنیم عده اعضای مجلس سنا در دوره سابق
 بمقتضای عده و کلای مجلس معین شده بود از (۱۶۲)
 (۲۰۰) نفر معین شده بود و کلای مجلس سنارا هم
 در مقابل گویا ۶۰ نفر معین کرده بودند و حالا که
 عده و کلا تغییر پیدا کرده است و عده و کلا کم شده
 است مسلم است که عده و کلای مجلس سنا هم باید
 کم شود این خودش هم یکوقت میخواهد تا مذاکره
 بشود و عده معلوم شود و نظامنامه نوشته شود البته
 هر کس نمیتواند تصور بکند که کلای مجلس شورا ملی
 میل ندارند یا اینکه یکقدری تسامح میکنند هیچهمچه
 چیزی ممکن نیست برای اینکه یکی از کار های
 همه آنها همین است و البته هر وقت از کارهای واجب تر
 از او فارغ شدند اقدام بنوشتن نظامنامه انتخابات
 مجلس سنا خواهند کرد و وقتیکه او حاضر شد باید
 اعلان کرد که انتخاب کنند و باید آقایان همینطور
 جواب نوشت که هر موقع مقتضی موجود شد اقدام
 خواهد شد .

کاشف - بنده تشکیل سنا را از مطالب خیلی
 مهم میدانم ولی قبلاً لازم میدانم که تکمیل عده و کلای
 مجلس که تا بحال نرسیده اند بشود و تشکیل شعبات
 کمیسیونها و آن کمیسیونیکه قانون برای مجلس مینویسد
 و نظامنامه مینویسد بشود بعد از تشکیل کمیسیون و
 آن شعبات شروع بنوشتن نظامنامه انتخابات نموده و
 بتدریج این کار صورت میگیرد و در این خصوص
 گویا تردیدی بین آقایان و کلا نباشد و بنده بیش از
 این صحیح نمیدانم که مذاکره شود و وقت مجلس

تضییع شود (گفتند صحیح است).
وکیل الرعایا - بنده تصور میکنم که یکی از
 لوازم مجلس تشکیل مجلس سنا است و دراول زمان
 امکان تشکیل خواهد شد و نظامنامه او هم گمان
 میکنم ممکن است درمجلس نوشته شود .

تقی زاده - بنده عرض مهمی ندارم تشکیل
 مجلس سنا در قانون اساسی است هیچکسی منکر
 نیست و علاوه بر این چون نظامنامه اش با مجلس است
 مجلس یکوقت مناسب برای او پیدا خواهد کرد
 اگر مخالف باشد باید نطق کند تا جواب بدهم
 ولی گمانم این است که همه در این مسئله موافقتند
 (همه گفتند صحیح است)

رئیس - هستند بعضی از آقایان که نوبت با آنها
 نرسیده است ولی عقیده بنده این است که مذاکره
 در این موضوع کافی است و جواب هم البته نوشته شده
 و بنظر آقایان خواهد رسید حالا باید یک هیئتی را
 انتخاب کرد برای تشریح حضور نایب السلطنه درموقع
 عید فردا برای تبریک که علی الرسم لازم است

آقا سید حسین - این هیئت را بموجب نظامنامه
 جدید باید بقرعه معین کرد

مدیر نجات - این نظامنامه چون هنوز از
 مجلس نگذشته است نمیتوان باو عمل کرد

نوبری - این امر مهمی نیست که رای بگیرند
 خوب است رجوع شود به هیئت رئیسه که هیئت رئیسه
 چند نفری را پیشنهاد بکند (گفتند صحیح است)

معیین السلطنه - بنده گمان میکنم بموجب نظامنامه
 حالیه انتخاب این عده بطور قرعه باید باشد و چون
 این نظامنامه جدید هنوز از مجلس نگذشته است
 عقیده ام این است که اختیار را باید به هیئت رئیسه
 داد که چند نفری را معین کنند و اسم ببرند و مجلس
 قبول کند

میرزا مرتضی قلیخان - در نظامنامه سابق
 انتخاب این عده محول بر رئیس است که یار رئیس شخصا
 اشخاص را معین میکند یا رجوع میکند بمجلس و
 مجلس معین میکند و بمقتضای بنده در این مطالب
 جزئی لازم نیست آنقدر زحمت بکشیم و ملاحظه بکنیم
 یا خود هیئت رئیسه بروند یا اگر مناسب نمیدانند یک
 عده را معین بفرمایند .

تقی زاده - بنده در اینکه اجازه به هیئت
 رئیسه داده شود تصدیق دارم و موافق هستم که
 اختیار با هیئت رئیسه باشد ولی این ملاحظه را باید
 کرد که اینجا اشتباه شد اینکه گفته شد بموجب
 نظامنامه نبود بموجب قانون اساسی بود در خصوص
 (ادرس) بود یعنی مجلس مطالبی داشته باشد و
 بخواهد بحضورهای بونی برساند باید از مجلس ایشان
 رجوع شود و او هم نسخ شده است جای اوم چیزی
 نمانده در همان چهارماده بود که منسوخ شده است
 امضای او محول بمجلس شده است یکی همین است
 و یکی اینکه گفتند طبقاتی طبقات منسوخ است دیگر
 اینکه چون این اول دفعه است که در موقع عید
 بحضور نایب السلطنه میروند بنده اشکال دارم نمیدانم
 این رسم را باید معمول داشت یا خیر و اینکه
 میگویند در نظامنامه داخلی است بنده بنظر من ندیدم
 و بنده ترجیح میدهم که این عادت منسوخ شود زیرا
 که هر روز عید غدیر عید قربان عید فلان آندهم
 هم بود که هر یکماه باید یک هیئت بحضور پادشاه
 یا نایب السلطنه مشرف شوند اگر چنانچه مجلس

لازم بدانند خیلی تصدیق میکنم حرف جناب میرزا
 مرتضی قلیخان را که (بورو) یعنی هیئت رئیسه مشرف
 شوند در مواقع رسمی و دعوت های رسمی باید
 هیئت رئیسه بروند درموقع عید و تبریک و این چیز
 ها آنوقت درواقع یک خطر دارد آنوقتیکه مجلس
 حرف دارد یک هیئتی منتخب انتخاب میکند و وقتی
 که رسومات و تشریفات است آنوقت هیئت رئیسه
 نماینده مجلس است آنها باید تشریف ببرند اگر چند
 نفر بامن موافق باشد این را ترجیح میدهم

افتخار الواعظین - بنده میخواستم سؤال
 کنم آیا دعوتی شده است یا خیر بر حسب رسم است
 اگر بر حسب رسم است بسیار خوب والا گمان میکنم
 لازم نیست .

رئیس - دعوت نشده است سابقاً اینطور رسم
 بود که دراعیاد یک عده دیدن میکردند .

کاشف - بنده گمان میکنم چون عید قربان
 یکی از اعیاد مسلمین است لازم است یک هیئتی
 بروند ولی در خصوص اشخاص بنده مباحثه ندارم
 هر کس را معین کنند خوب است دیگر گمان میکنم
 که لازم باشد اگر رسم بوده است همان هیئت رئیسه
 کافی است .

وکیل الرعایا - بنده با عقیده که نسخ کنند
 همراه نیستم ولی دراینکه همان هیئت رئیسه بروند
 تصدیق دارم .

محمد هاشم میرزا - بنده رفتن بحضور
 نایب السلطنه را درموقع عید لازم میدانم .

شیخ اسمعیل - بلی بنده میخواهم عرض
 کنم که این دوعید یعنی عید اضحی و عید فطر
 امتیازاتی دارد که در واقع دین ما اساسش در این
 دوعید شد این دوعید از اساس اسلام است دیدن باز دید
 را نباید ترك کرده

رئیس - اینجا یک قدری اختلافات شده است
 بین آراء .

تقی زاده - بنده باز تکرار میکنم که چون
 دفعه اول است که در مجلس میخواهید این رسم را
 عمل کنید شخصاً ترجیح میدهم که این عادات ملغی
 شود و باید این مطلب یک قدری توضیح شود عرض
 میکنم فرض این نیست که عید فطر یا اضحی را از
 بین ببریم عید در جای خودش هست دیدن باز دید
 های رسمی هم هست نه این است که خدای نخواستہ
 عید نکنند یا عیدها را از میان بردارند این عید
 مسلمانی است اما در اسلام این نیامده است که اگر
 در مملکت پارلمان باشد باید او یک هیئتی بفرستد
 بدربار این رسم دولتی است داخل در رسومات
 دولتی و مملکتی باید باشد عید هست سلام هم در
 آنجا هست و اشخاص هم همه کس هست و اشخاص میتوانند
 از هم دیدن باز دید کنند این رسم اسلامی بجای خود باید
 برقرار باشد ولی عرض میکنم یک نظری هم در سایر
 ممالک بکنیم و رسومات دولتی آنها را معمول داریم
 این ترتیب را فقط ما معمول داشتیم که شاه بیاید
 برای افتتاح مجلس و مجلس را افتتاح کند ختمش را
 هم او بکند فرض بنده بمحفظ مقام است که توهین نشود
 هم مقام ایشان هم مقام مجلس البته درموقع عید هر کس
 با کسی دوستی دارد آشنائی دارد با هم دیدن باز دید
 میکنند البته و کلا هم با وزراء و علما آشنائی دارند
 از یکدیگر دیدن باز دید خواهند کرد دیگر یک
 هیئتی از مجلس برای اینکار برود گویا ترجیحی
 نداشته باشد باید مشرف شدن هیئتی از و کلا را

بجضور شاه از برای مواقعی ذخیره کنیم که در آن مواقع باید آنرا استعمال کرد.

هشترودی - بنده عرض میکنم این دو عهد از اعیان ملی است و سلطنت ما هم سلطنت ملی است این معروف است منکر هم ندارد سلطان هم خود یک فرائی و امتیازی برای خودش در این عهد قرار داده است برای اینکه یک تعظیم و تمجیدی از شاه شود و برای شکره اسلام خوب است که یک عهد برونند

ناصر الاسلام - میخواستم عرض کنم همان نکته را که آقای تقی زاده فرمودند خوب است رجوع شود بترتیب سایر ممالک اگر در همه جا معمول است ما هم معمول داریم اگر معمول نیست که هیچ اینقدر در این باب مذاکره نباید کرد.

کاشف - اگر بخواهیم تاسی پارلمانهای دیگر کنیم بنده سراغ دارم پارلمانی را که در این مواقع همیشه بدیدن سلطان میروند خوب است برای اینکه اختف برداشته شود رای بگیریم که برونند

وکیل الرعایا - بنده میخواستم عرض کنم این اشتباه نشود این هیئت برای این نمیروند که در صف سلام بایستند و قبل از ظهر هم نمیروند بلکه بعد از ظهر میروند در طرف عصر و بآن احتراماتی که لازم است این مقام را پذیرائی میکنند خوب است همان هیئت رئیس بروند

رئیس - چون در این دوره اول است که میخواستیم این کار را بکنیم خوب است رای بگیریم (عده گفتند خوب است رای بگیریم)

رئیس - پس از برای رفتن فردا رای میگیریم باینطور که هر کس رای دارد برای اینکه یک هیئتی فردا برای تبرک بعضور نایب السلطنه بروند قیام نماید (حاضر ۴۸ نفر) (قائمین ۲۷ نفر)

رئیس - حالا رای میگیریم برای اینکه این هیئت را مجلس انتخاب کند یا هیئت رئیس انتخاب کند (جمعی گفتند خود هیئت رئیس بروند)

رئیس - هر کس رای دارد بر اینکه هیئت رئیس بروند فوراً قیام نماید (حاضر ۴۸ نفر) (قائمین ۳۳ نفر)

رئیس - کافندی است که از انجمن ارامنه نوشته اند خوانده میشود (ذکاء الملک کافند انجمن ارامنه را قرائت کرد)

رئیس - اولاً بمناسبت اینکه این بنده هم جزء کمیسیون انتخابات بوده ام خوب است توضیحاً این یک مطلب را که راجع بمسئله انتخابات است عرض کنم اینها تصور کرده اند که از آن ها یک حق مساواتی مضایقه شده است و بالمعکس در کمیسیون انتخابات این مسئله منظور شد که اگر بطور تساوی ملل غیر مسلم ایران شرکت بکنند در انتخابات منتخب و منتخب هیچ وقت اکثریت نخواهد داشت و برای اینکه از آنها و کبلی در مجلس باشد معین کردند که از آنها یک نفر مبعوث شود این یک جوابی بود که بنده نظر کمیسیون انتخابات را خواستم عرض کرده باشم آقایان دیگر هم آنجا هستند که در کمیسیون انتخابات بوده اند البته این عرض مرا تصدیق خواهند کرد (غالباً تصدیق کردند)

منتصر السلطان - چون باید حفظ قانون و نظامنامه خود مانرا بشناسیم و اگر بخواهیم به

ملاحظه اینکه ارامنه باین قسم نوشته اند و سه نفر وکیل خواسته اند از آنها بپذیریم خلاف نظامنامه انتخابات کرده ایم و نمی توانیم تغییر بدهیم اگر بخواهیم تغییر بدهیم اغلب نقاط خود ایران شاید خیلی از شهرهای کوچک یا بعضی از قصبه های ایران هم بخواهند مستقلاً وکیل بفرستند مثل اینکه در نطنز هم در چندی قبل استدعا کرده بودند که یک نفر وکیل مستقلاً بمجلس شورای ملی بفرستند پس در اینصورت ما نمی توانیم برای خاطر یکی یا دو نفر وکیل نظامنامه انتخابات را بهم بزنیم و این خیلی اشکال پیدا میکند بنده خیلی افسوس میخورم آنها هم خیلی زحمت کشیده اند ولی نمیشود.

رئیس - بمناسبت اینکه وقت منقضی شده است قبل از آنکه داخل مذاکره شویم در این محبت چون در این خصوص نوشتجهانی هست که از انجمنها و هیئت مدیره بکمیسیون مالی و کمیسیون فوق العاده که حالا قرائت آنها هم البته لازم است و در اینجا خیلی طول میکشد باین مناسبت هیئت رئیس صلاح میداند که بدو در یک کمیسیون بموقع مذاکره و ملاحظه گذاشته شود آن نوشتجات را هم آنجا مطالعه بکنند از روی آن نوشتجات رای خودشان را بمجلس پیشنهاد کنند آنوقت در صورت لزوم این مطلب مذاکره خواهد شد (اتفاقاً گفتند صحیح است)

رئیس - تعیین کمیسیون بر روز شنبه خواهد افتاد مناقشات درباره اکثریت تام یا اکثریت نسبی برای روز شنبه است حالا دیگر مجلس علنی منقضی است آقایان تماشاچی و مخبرین تشریف ببرند بقدر چهار دقیقه مجلس خصوصی خواهد بود. (مجلس نیمساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۲۵

صورت مذاکرات یوم شنبه ۱۱ شهر ذی حجة الحرام ۱۳۲۷

مجلس دوساعت و ده دقیقه کم قبل از غروب در تحت ریاست ممتازالدوله نایب رئیس دوم منعقد عده حاضر (۵۲) نفر معاضد الملک خلاصه مذاکرات جلسه قبل را قرائت کردند چون در صورت مجلس نوشته شده بود تلگرافی از حضرت آیه الله خراسانی قرائت شد مشرب تبریک و انتخاب پنج نفر از مجتهدین طراز اول.

محمد هاشم میرزا - در ماده دوم قانون اساسی چون لفظ طراز اول نیست خوب است در صورت مجلس هم لفظ طراز اول نوشته نشود.

آقامیرزا احمد - در خصوص اخذ رای هم در خلاصه اشتباهی شده است رای گرفته بود برای اصل رفتن یک هیئتی خدمت نایب السلطنه برای تقدیم تبریک و در صورت مجلس نوشته شده است در خصوص رفتن هیئت رئیس رای گرفته شد.

نایب رئیس - اصلاح میشود امروز دو کمیسیون باید انتخاب شود یکی برای ملاحظه آن کافند انجمن ارامنه دیگر برای ملاحظه دو ماده قانون انتخابات خوب است اول آن کمیسیون را که برای ملاحظه کافند ارامنه لازم است انتخاب نمائیم.

حاجی محمد اسمعیل کاشف - آن دو ماده راجع بقانون انتخابات خوب است بهمان کمیسیون تصحیح نظامنامهها رجوع شود.

نایب رئیس - آنروز قرار شد کمیسیون مخصوص انتخاب شود نمیتوانیم حالاً تغییر قرارداد آنروز را بدهیم.

تقی زاده - برای شکایت از انتخابات و غیره از قبیل همین تصحیح ماده قانون انتخابات بیک کمیسیون دائمی باید رجوع شود مثلاً از نظرسکایت میرسد و وکیل میخواهند و اعتبارنامهها میرسد لازم است تمام این مطالب بیک کمیسیون رجوع شود

نایب رئیس - حالا فراری که پریروز داده شده بهم نیزنیم و شش نفر انتخاب میکنیم برای ملاحظه کافند ارامنه.

موثمن الملک - اگر بنا شود بکمیسیون تصحیح نظامنامهها رجوع شود من استعفا میدهم و اگر بخواهند کمیسیون دیگری انتخاب کنند استدعا دارم بنده را انتخاب نکنند (در این موقع ورقه توزیع درای گرفته شد - عده حاضر ۵۲ نفر)

حکیم الملک - بنده اعتقاد این است که در اطاق دیگر استخراج آراء بشود که وقت مجلس تصحیح نشود.

نایب رئیس - عیب ندارد سابق هم میبردند در خارج استخراج میکردند حالا جناب آقا شیخ اسماعیل و آقا سید محمد رضا و وکیلالتجار و آقای نواب بروند اطاق دیگر استخراج آراء بنمایند (در این موقع این چهار نفر باطاق دیگر برای استخراج آراء رفتند).

نایب رئیس - انتخاب یک کمیسیون دیگر هم لازم است از برای دو ماده قانون انتخابات و بعد از خواندن بقیه نظامنامه شروع میشود با انتخاب (در این موقع شروع بقرائت نظامنامه گردید) و از ماده ۱۳۷ تا آخر نظامنامه قرائت شد و مذاکرات لازمه بعمل آمد.

رئیس - دوره دوم نظامنامه تمام شد این دفعه که قرائت میشود در هر ماده رای گرفته میشود

معاضد الملک - نتیجه استخراج رای برای کمیسیون رسیدگی به امراض ارامنه در خصوص درخواست سه نفر نماینده از این قرار است: (اصدالله میرزا) ۲۷ رای (تقی زاده) ۲۵ رای (حسنعلیخان) ۱۶ رای (میرزا محمد علی خان) ۱۴ رای (متین السلطنه) ۱۴ رای (اسدالله خان) ۱۳ رای (سلیمان میرزا) ۱۳ رای

ممتازالدوله - چون شش نفر باید انتخاب شود و بین اسدالله خان و سلیمان میرزا اتفاق افتاده است پس باید بین این دو نفر بطریق قرعه بکنفررا تعیین کرد (اسدالله خان قرعه معین شد)

میرزا محمد علی خان تربیت - بعضی از مواد نظامنامه رجوع شد بکمیسیون و هنوز نیامده است چطور می شود در دفعه دیگر در آنها رای گرفت.

اسدالله میرزا - تمام آنها در یک حکم نیست بعضی یک اصلاحی شده قرائت میشود و رای گرفته می شود و بعضی جزء مبشکرات است که وقتی بمجلس میاید دوره اول آنها است البته در آنها در همان قرائت رای گرفته نمی شود و بلکه باید طبع شده بین و کلا توزیع شود.

حاجی سید نصرالله - لکن تمام آنها باید

در یک مرتبه مرتب خوانده شود لکن آن مواد بکه
دفعه اولی قرائت آنهاست معلوم است در باب آنها
رای گرفته نمیشود .

رئیس - خواهش میکنم از اعضای این
کمیسیون که فردا صبح حاضر شده رئیس و منشی
خود را انتخاب نمایند عجله ده دقیقه تنفس است
نایب رئیس - مطابق قرارداد پریروز باید
۶ نفر برای کمیسیونی که دوماه نظامنامه انتخابات
را بنظر دقت مطالعه بکنند و راپورتش را بمجلس
بدهد یکی ماده (۱۹) و یکی ماده (۶۲)
معین بشود .

حاجی سید نصرالله - باید معین شود که
این کمیسیون میخواهد چه بکند برای این که
این دو مطالعه را بکنند چون ماده (۱۹) میگوید
که اکثریت نسبی کافی است و ماده (۶۲) میگوید
اکثریت تام را باید بشود اگر کمیسیون بعد از
نظر خود ثابت نمود که بین این دو ماده یکنوع
ممکن است جمع کرد که بسیار خوب و اگر یافت
بین این دو ماده تناقض است آنوقت در این باب
باید يك قرار داد جدیدی بدهد پس کمیسیون در
این باب باید يك قرارداد صحیحی بگذارد و زمینه
خودش را بداند که چه باید بکند

محمد هاشم میرزا - چون آروز در اینجا
دو دسته بودند بعضی ماده ۱۹ را شامل ماده ۶۲
نمیدانستند و میگفتند با اکثریت تام باید انتخاب شود
و بعضی میگویند ماده ۱۹ شامل ماده ۶۲ هست و
اکثریت نسبی کافی است در این صورت کمیسیونیکه
تشکیل میشود باید از هر دو دسته منقاد شود

میرزا مرتضی قلیخان - بنده اعتقاد این است
که محتاج بشکلی کمیسیون دیگر نخواهیم بود
و باید بهمان کمیسیون تصحیح نظامنامه رجوع شود
و محتاج بکمیسیون دیگر نخواهیم بود

نایب رئیس - پریروز در این خصوص صحبت
شد و اکثریت در این شد که کمیسیون مخصوص تشکیل
شود چنانچه در خلاصه هم نوشته شده است

مرتضی قلیخان - پریروز اینطور نشد که
رای گرفته شود که بکمیسیون دیگری رجوع شود
همین قدر رئیس گفت که باید بکمیسیون رجوع شود
و آقایان ساکت بودند و حال امکان است بقیام و قعود
رای گرفت .

نایب رئیس - در صورت مجلس که قرائت شد
نوشته بود که بکمیسیون دیگر باید رجوع شود و
حالام که خلاصه قرائت شد کسی اعتراض نکرد

آقا شیخعلی - بهمان کمیسیون تصحیح
نظامنامه مکرر رجوع شود چه عیب دارد

نایب رئیس - عرض کردم در خلاصه نوشته
شده است که باید بکمیسیون دیگر رجوع شود و
در آخر هم نوشته شده که رئیس گفتند در جلسه آتیه
انتخاب خواهیم کرد برای اینکه در این دو ماده
(۱۹ و ۶۲) ملاحظات کنند

فاتح الملک - بهمان کمیسیون نظامنامه ها
خوب است رجوع شود و گمان نمیکنم در این خصوص
کسی حرفی داشته باشد برای اینکه اطلاعات آن
آقایان زیاد است

اسدالله میرزا - اگر بآن کمیسیون رجوع
شود بنده نخواهم بود و استعفا خواهم داد

مؤتمن الملک - قبل از این هم بنده کردم
بنده را ننویسید در آن کمیسیون گویا اشتباه شده
بود بآن کمیسیون کافله ارمانه و بنده عرضم این
کمیسیون بود که این دو ماده نظامنامه انتخابات بآن
رجوع خواهد شد .

(در این موقع ورقه رای توزیم و رای گرفته
شد)

نایب رئیس - لازم میدانید در اینجا استخراج
شود یا در اطاق دیگر (گفتند در اطاق دیگر
استخراج آراه شود)

نایب رئیس - پس خوب است آقایان معین -
الرعایا و مرتضی قلیخان و وزیرزاده بروند در اطاق
دیگر استخراج نمایند حالا بعضی امتیازنامهها از
وزارت معارف فرستاده اند بمجلس و تکلیف آنها
معلوم نیست و صاحبان آنها هم از وزارت معارف
مطالبه جواب میکنند برای اینکه مشغول خواندن
نظامنامه هستیم صلاح میدانید يك کمیسیون برای
آنها انتخاب کنیم که در آن کمیسیون ملاحظه شود
بعد نتیجه بمجلس بیاید

وکیل التجاره - این نظامنامه نزدیک است
تمام شود و بعد از اتمام نظامنامه شروع میشود با انتخابش
کمیسیون بطریقی که در آنجا نوشته شده است و
یکی از آن کمیسیونها مخصوصاً متعلق بهمین مطالب
است که کمیسیون معارف و علوم و فوآند عامه است پس
خوب است چند روز هم تأمل شود که نظام نامه
گذشته و کمیسیونها انتخاب شده بهمانها رجوع شود .

حاجی محمد اسمعیل کاشف - باین ترتیب
که ما دیر میآئیم همین قسم تمام کارها معطل میماند و
کار از پیش نمیرود خوبست آقایان سر ساعت حاضر
شده که نظامنامه زود بگذرد .
نایب رئیس - پس رای آقایان همین است
(گفتند بلی همین است)

لسان الحکما - خوبست از حالا استقبال کنیم
همین نظامنامه را که در دست است ما در آنجا وجود
کمیسیون داشتیم یکی کمیسیون مبتکرات است که ابتدا
از آنجا مطالب بمجلس میآید مثلا قانونی مینویسند
و آن قانون را بمجلس میآورند یکی کمیسیون مخصوص
است مطالبی که کمیسیون مبتکرات مینویسد طبع و
توزیع میکند و بین و کلا تقسیم میکند و مطالبی که
رجوع بکمیسیون مخصوص میشود اولاً در مجلس
یکمرتبه قرائت میشود اگر در مجلس پذیرفته شد و
مجلس آن را قایل توجه دانست آنوقت مجدداً بکمیسیون
رجوع میشود والا مجلس رد میکند .

تقی زاده - بلی آن امتیاز نامه ها باید در
مجلس قرائت شود .

نایب رئیس - آنها را از کمیسیون رئیس
میآوریم که در مجلس خوانده شود اگر تصویب کردند
بکمیسیون رجوع میشود فردا سه ساعت بفروب مانده
مجلس تشکیل میشود موضوع مذاکرات بدو آرایورت
کمیسیون اعتبارنامه هست و بعد شروع بقرائت نالت
نظامنامه خواهد شد و در هر ماده اخذ رای خواهد شد
(در این موقع نایب رئیس حرکت کرده و مجلس ختم شد)
(تقی زاده در حال قیام و کلا اظهار داشت باید اذلا
سه روز فاصله بین این دو قرائت شود)

جلسه ۲۶

صورت مذاکرات یوم یکشنبه ۱۲ شهر

ذی حجة الحرام ۱۳۲۷

(مجلس دو ساعت قبل از غروب منعقد گردید)
(معاضد الملک خلاصه جلسه قبل را قرائت
کردند (چون در خلاصه نوشته شده بود وکیل رعایا
غایب بود)

وکیل رعایا - باینکه مجلس بنده را
مأمور کاری کرد و بهمان کار مشغول بودم باز حق
دارد مجلس بنده را غایب بنویسد یا خیر .

رئیس - شما غائب نیستید اشتباهاً نوشته
شده است .

حاجی شیخعلی - بنده میخواستم عرض
تبریک بدو نفر نماینده که از طرف مجلس انتخاب
شده اند عرض کنم امیدواریم از افکار آنها بنتیجه حسنه
برسیم .

رئیس - موضوع مذاکرات امروز راپورت
تلگرافی تبریز و راپورت های کمیسیون اعتبارنامه کافذ
وزارت مالیه در خصوص تفاوت عمل خراسان و کافذی
است که از وزارت داخله رسیده و امتیاز بلور سازی
(ذکاء الملک تلگراف تبریز را قرائت کردند)

آقا شیخ اسمعیل نویری - اگر مجلس
صلاح بداند يك تشکری از طرف مجلس از رؤسای
قشون بنماید .

وکیل التجار - بیشتر لازم میدانم بواسطه
قدری اطلاعات داخلی و خارجی که تحصیل شده است
بوزارت جنگ تأکید شود که در قلع و قمع اشرار این
طرف مثل اشرار شاهسون اردبیل تسامح نشود و حالا
که اردوی بزرگی تشکیل شده و دولت مخارج میدهد
این اشرار و رحیم خان را قلع و قمع نمایند که باز بعد
از زمستان دچار زحمات آنها نشویم و گوش باسته ها
آنها ندهند .

رئیس - آنچه بنده اطلاع دارم در جلسه
امروزی وزراء قرار قطعی داده شده است در
این باب .

وکیل رعایا - حالا که وزرای مشغول
داریم خوبست بخود آنها اعتماد نموده و گذارنمائیم
معاضد الملک - اسامی اعضای کمیسیونی
است که دیروز برای آن دو ماده نظامنامه انتخابات
معین شد و بر دند در آن اطاق استخراج آراه نمودند -
لسان الحکما - سلیمان میرزا - آقا شیخ اسمعیل
صدیق حضرت - وحید الملک

صدیق حضرت - چون بنده در کمیسیون
عضویت دارم لذا از عضویت این کمیسیون استعفا میدهم
تقی زاده - بنده هم چنانچه صدیق حضرت
گفتند در دو کمیسیون عضویت دارم و از این کمیسیون
استعفا میدهم

معاضد الملک - پس آقای مرتضی قلیخان
و همیم الملک بر حسب اکثریت منتخب شدند
رئیس - از این آقایان استعفا دارم
هر چه زودتر رئیس و منشی خود را انتخاب نموده
مشغول شوند .

وکیل التجار - استعفا دارم در موقعیکه اطلاع
میدهند برای انتخاب کمیسیون هر کس بخواهد

قبول کند که اظهار کنند که اسباب زحمت نشود
تقی زاده - پس باید هر دفعه که انتخاب
 يك كميسيون ميشود عده زيادي اظهار بدارند که
 ما مشغول هستيم در فلان كميسيون و كلا بايد بدانند
 رفقای خودشان در كجاها مشغول هستند و اعضای
 كميسيونها را بشناسند (در اين موقع راپورت كميسيون
 اعتبارنامه ها قرائت شد.)

رئيس - چون اظهار شده بود که در كميسيون
 اعتبارنامه ها با اعتبار نامه اين آقايمان رسيدگی
 تام نشده باين جهت مجدد احتياطاً با آنها رسيدگی شد
حاجی محمد اسمعیل کاشف - وقتی که
 بنده وارد شدم حضر تالی در كميسيون عالی رئيس
 موقتی بوديد و بمنزله الملك منشی بود اعتبارنامه خودم
 را تقديم کردم بعد از چند روز بمن رد کرديد نمی
 دانم چرا تاخير شده است يا اینکه بايد اگر هم لازم
 بود ملاحظه شود از دفتر بگيرند.

وزیرزاده - چون وقتی که دادند بمنزله
 الملك بمنزله الملك بدفتر ندادند و بخودشان رد
 کردند پيروز دومرتبه خواستيم از خودشان گرفتيم
 (در اين موقع راپورت ديگر كميسيون اعتبارنامه ها
 قرائت شد.)

حاجی سيد نصر الله - اين راپورت توضيح
 لازم دارد.

وحيد الملك - چون نوشته است صدرالاسلام
 رای خود را بعیدر ميرزا داده است لکن معلوم نيست
 حیدر ميرزا رای خود را بکی دادند بکرای خود
 را بکی داده است.

وکیل الرعايا - اين بعقیده بنده عیب ندارد
 برای اینکه در سه رای بدو رای اکثریت حاصل
 ميشود و اينجا حیدر ميرزا لا بدرای درباره خودش
 داده صدرالاسلام هم که درباره اورای داده اکثریت
 حاصل ميشود.

تقی زاده - اينهم غلط است بموجب قانون
 انتخابات که در بين سه نفر از برای انتخاب يک نفر
 بايد رای گرفت بايد قرعه گرفته شود (در اين موقع
 راپورت كميسيون اعتبارنامه هادر خصوص و کلاي
 کاشان قرائت شد.)

رئيس - در اين خصوص رای نمی گيريم
 غرض اطلاع آقايان بود و زلاتين هم شده و با آقايان
 رسیده است روز سه شنبه رای ميگيريم (در اين موقع
 مکتوب وزارت ماليه قرائت شد.)

رئيس - مقصود اين است که اين چند
 فقره که خوانده ميشود اسباب تعطيل کار مامورين
 دولت شده است اين است که هيئت رئيسه اينها را
 نگاه داشته بود که پس از تشکيل كميسيون ها به
 كميسيونها تاييکه راجع با آنهاست رجوع شود لکن
 معطل کردن نظامنامه بتاخير انداخت علاوه تاخير
 اين قبيل مطالب در اين آخر سال احتمال ميرود ماليات
 را بزمن بزند.

محمد هاشم ميرزا - اگر كميسيونی در
 اين باب تشکيل شود بهتر است و مقرر فرمائيد در آن
 كميسيون وزير ماليه حاضر شده توضيحات لازم
 بدهيم.

رئيس - حالا كميسيون تشکيل نميشود.
حاجی شيخعلی - صورت تفاوت عمل

تمام ولايات و متعلقات خراسان پيش بنده است در
 صورت تشکيل كميسيون بنده می آورم از روی آن
 عمل شود.

مصدق الممالک - تفاوت عمل دو قسم
 است يکی اين است که جمع شده و راجع باصل
 ماليات است و يکی آن است که در باب چوب و فلک
 وغيره گرفته ميشود آنها بايد موقوف شود و قسم
 اول گرفته شود.

رئيس - ميدانيد در مجلس سابق تفاوت عمل
 جمع شده و در همان اوقات يا دو ماه بعد يك ممیزی
 شد و بعد يك مقداری علاوه شده است وزارت ماليه
 ميگويد دوچيز جمع شده است و آن ممیزی هرچه
 توانسته بتفاوت عمل افزوده است حالا بايد ديد که
 هر دو را مامورين دولت بايد بگيرند يا يکی از
 آنها را.

محمد هاشم ميرزا - بايد به كميسيون
 رجوع شود.

رئيس - تشکيل كميسيون و عدم تشکيل
 كميسيون منوط برای مجلس است.

کاشف - اين مسئله بايد حتماً در كميسيون
 مذاکره شود والا جزئيات بسيار دارد و اگر بنا شود
 در مجلس مذاکره شود بايد از تمام جزئياتش مذاکره
 بشود و وقت مجلس را تضییع ميکند.

هر تقي قليخان - تاريخ اين عمل پيش
 من است در مجلس سابق چهار مسئله مهم رجوع
 بمجلس شد يکی مسئله تفاوت عمل بود که در خراسان
 ۷۰ هزار تومان بقلم آمده بود که اصل تفاوت عمل
 بود که بعد يك ممیزی شد و يك چيزي علاوه بر تفاوت
 عمل جمع شد و قرار شد در آن ممیزی تفاوت عمل
 سابق را منظور دارد و ايکن آن مميزين هر دو را
 نوشتند که تفاوت عمل فلانقدر و ممیزی فلانقدر بعد
 در مجلس اين مسئله خیلی صحبت شد که يا هر دو گرفته
 شود يا همان تفاوت عمل يا ممیزی قرار بود مجلس
 در اين باب يك قرار قطعی بدهد تاخير افتاد تا مجلس
 مفصل شد ليکن حالا بايد مجلس يك قرار قطعی در
 اين باب بدهد.

وکیل التجار - تفاوت عمل چيزی است که
 در کتابچه جمع شده و چوب و فلک جزء تفاوت عمل
 نيست در مسئله تفاوت عمل خراسان بنده درست در
 خاطر دارم که گفته ميشد در آن مجلس که آنجاها که
 ممیزی شده است ديگر تفاوت عمل نيفزايند و بهمان
 ممیزی اکتفا شود و بايد ملتفت اين نکته شد که تفاوت
 عمل که جمع شد آن چيزی است که حکام کل عمل
 ميکردند نه آنکه حکام جزء عمل ميکردند.

مؤتمن الملك - بنده يك عرضي دارم که
 اطلاعی نيست اساسی است و ميخواهم بدانم يك مطلبی که
 وارد مجلس ميشود مجلس بطور بايد قبول و رد نمايد مطالبی
 که وارد مجلس ميشود خارج از سه قسم نيست يا
 فوری است يا وقت موسع دارد يا آنکه مجلس رد
 مينمايد در هر سه صورت بايد مطلبی که وارد ميشود
 و وزراء بمجلس بدهند بايد خود وزراء هم حاضر
 باشند در صورتیکه فوری باشد فوريت مطلب را
 اثبات نمايند و ثابت کنند که شور اول و دوم هم لازم
 ندارد آنوقت يك كميسيون فوری منتخب شده
 بكميسيون برود و نتيجه بمجلس بيايد حالا يك مطلبی
 که وارد شده است بعضی تصديق ميکنيم بعضی نکذيب

ميکنيم اگر وزير حاضر بود ممکن بود بيک کلمه
 جواب بگويد بنده عرض ميکنم هر مطلبی که پيشهاد
 مجلس ميشود وقتی که قرائت شود در مجلس که وزير
 حاضر باشد.

فاتح الملك - اين مسئله خیلی مهم است و
 بيک مجلس دو مجلس ختم نميشود جزئيات زياد و
 مذاکرات بسيار لازم دارد البته آن همه مذاکرات
 وقت مجلس را تضییع ميکنند و بايد بكميسيون رجوع شود.

تقی زاده - اين مسئله بعقیده من هيچ راجع
 بمجلس نيست و از ابتدای مجلس گذشته هم بنده چي
 در مجلس هلنی چه در كميسيون گفتم که نبايد بمجلس
 بيايد تفاوت عمل و ممیزی ما يك چيز است يا دوچيز
 و حال آنکه يك چيز است در سال گذشته که بود چه
 از مجلس گذشت هشت کرور تفاوت بود چه بود که
 قلم بقلم نوشته بود يکی از قلمها هشتاد هزار تومان
 تفاوت عمل قاينات و سيستان بود که بنان السلطنه جمع
 کرده بود لکن تفاوت عمل ولايات را درست معلوم
 نکرديم برای اينکه صورت دادن آن با مستوفی ها
 بود و آنها صورت درست ندارند فقط صورت صحيحی
 که داده شد از کرمانشاهان ويز داده شد و صورتیکه
 مستوفی اصفهان نوشته بود ميبايست يك چيزی هم
 دولت دستي باصفهان بدهد غرض اين است اگر
 ممیزی و تفاوت عمل يکی است البته بايد داده بشود
 و اگر دوچيز است که نقیض يکديگر است معلوم
 است خود وزير ماليه نبايد بگيرد وقتی وزير ماليه
 ديد يك چيزي زياده از اندازه بعهده ره ايا وارد
 آمده است نبايد بگيرد و حوزه انجمن اياتی و ولايتی
 يکی از تکليف مهمه اش همین است وقتی در آن ولايت
 يك چيزي علاوه و زايد از اندازه بر ره ايا جمع شده
 است تخفيف می خواهد و با وزارت ماليه مذاکره
 ميکند و وزارت ماليه هم برای انجمن اياتی و ولايتی
 را مناط بايد بدانند بنده گمان نميکنم اين چيزی
 باشد که بمجلس بيايد و بموجب آن ماده قانون اساسی
 لازم باشد وزير بمجلس بيايد.

ناصر الاسلام - بنده تاييد ميکنم فرمايش
 مؤتمن الملك را که در قرائت اين قبيل لوايح بايد
 وزير يا معاون وزير در مجلس حاضر باشد و چون
 اين قبيل لوايح از هر وزارت خانه بمجلس می آيد از
 قبيل لايحه وزارت معارف وغيره و تمام اينها محتاج
 بتشکيل كميسيون است و اگر بخواهيد بگذاريم که
 آن نظامنامه از مجلس بگذرد موجب تعطيل امور
 است پس خوب است مواد راجحه بتشکيل كميسيون
 را بمجلس آورده قرائت شده رای گرفته شود و كميسيونها
 تشکيل شود و اين مطالب بكميسيون رجوع شود.

افتخار الواعظين - بنده در ممیزی خراسان
 اطلاعات درست دارم سه سال آصف الدوله ممیزی نمود
 ۶۰ هزار تومان بدولت داد در صورتیکه هر سال قريب
 ۸۰ هزار تومان عمل ميکرد و در ممیزی هم بی اعتدالی
 خیلی شده است مثلاً قرائتیکه آب زياد و عمل زياد
 داشته است صاحبان آنها بدويست تومان سيصد تومان
 رشوه آنها را از ممیزی معاف داشته و در سه گشته گذشته
 هم يك ممیزی مختصری شد و هم تفاوت عمل را گرفته
 و هم ممیزی را حالا هم ره اياي خراسان نميگويند
 ما تفاوت عمل را نميدهيم ميگويند يا تفاوت را بگيريد
 يا ممیزی را و يك نفر از مستوفيان صحيح متدين امين
 درست آقا ميرزا احمدخان مستوفی است که رسيدگی
 کرده است و صورت صحيح از تفاوت عمل و ممیزی

درد اگر اجازه میفرمائید آن صورت از او گرفته شود و در مجلس بیاید.

رئیس - از این مذاکرات معلوم میشود سه رای حاصل شده است یکی آنکه بکمیسیون رجوع شود یکی آنکه آقای مؤتمن الملك گفتند با حضور وزیر قرائت شود یکی آنکه آقای تقی زاده گفت راجع بخود وزیر مالیه است و بانجمن ایالتی خراسان باید مذاکره نمایند حالا آقایان یکی از این سه رای را اختیار کنند.

وکیل الرعایا - بنده قبول دارم اظهاری را که که تقی زاده فرمودند که بانجمن ایالتی خراسان باید مذاکره کنند و آن بموجب ماده (۹۱) است از قانون انجمنهای ایالتی و ولایتی که حکمش در آنجا است و وزیر مالیه هم خودش با آنها مذاکره کند و ترضیع وقت مجلس نشود و باز هم میگویم که آن چیزی که جمع شده است همان تفاوت عمل است که حکام کل عمل کرده اند نه آنکه حکام جزء عمل میکردند.

کاشف - ما نمیتوانیم در مجلس از سوء اعمال مأمورین جزء دولت صحبت کنیم و از این قبیل کارها زیاد است تا اگر بنا شود تمام در مجلس بیاید و در جزئیاتش مامذکره کنیم وقت مجلس ترضیع میشود و لازم است که ما نظامنامه داخلی را تمام کنیم که کمیسیونها تشکیل شود و این مطالب بکمیسیون رجوع شود و اگر لازم است وزیر هم توضیح بدهد بلادر کمیسیون حاضر شده توضیحات خود را بدهد که وقتی نتیجه به مجلس آمد آنقدر مذاکره لازم نداشته باشد وقت مجلس ترضیع نشود.

محمد هاشم میرزا - در این خصوص مذاکرات زیاد است تا وزیر تشریف بیاورند در مجلس و جواب ایرادات و توضیحات را ندهند تکلیف معلوم نمیشود.

اسدالله میرزا - مذاکرات خیلی مخلوط شده است بنده عقیده ام این است که مذاکرات لازم و کافی شده است و آراء مجلس در سه شق دور میزنند یکی رای آقای تقی زاده است که وزیر مالیه بانجمن ایالتی خراسان باید در این باب صحبتی نماید خیلی صحیح است یکی هم رای مؤتمن الملك است یکی هم رای این است که کمیسیون تشکیل شود که بکمیسیون برود حالا باید رای گرفت.

مؤتمن الملك - از فرمایشات آقایان معلوم میشود اظهارات آقای تقی زاده را منافی با حرف بنده یافته اند و اینطور نیست تقی زاده فرمودند این عمل اصلا با وزیر است بنده عرض کردم تا وزیر نباشد نمیشود در این باب صحبتی کرد و ممکن است وقتی وزیر آمد با او بگوئیم که این لایحه را مجلس نمی پذیرد و با خودمان است چنانچه رای تقی زاده است پس منافاتی ندارد رای بنده برای ایشان و بنده عرض میکنم از این قبیل لوائح هم باز هست از قبیل لایحه وزارت معارف که خودش حاضر نیست و مادام که حاضر نشده نمیشود مطرح کرد.

وزیر زاده - بنده تأیید میکنم فرمایش آقای مؤتمن الملك را و میگویم مانماینده گان ملتیم نه و کلای وزراء که یکی ایراد کند یکی از معروض وزیر جواب بگوئیم باید خود وزیر مالیه یا غیر آن در موقع قرائت لایحه حاضر باشد.

منتصر السلطان - بنده تأیید می کنم فرمایش آقای مؤتمن الملك را و عرض میکنم مادام که وزیر نیامده است نمیشود این لایحه را قرائت کرد

رئیس - این رای را هم نمی شود داد که هیچ کفندی از وزراء نمی شود بدون حضور آنها در مجلس قرائت شود شاید يك كافذ اطلاعی باشد باینکه امر جزئی باشد لازم نیست حضور وزراء در آنها والا اگر بنشود در تمام جزئیات حاضر باشند این امورات و مشکلات زیاد امروزه مملکت تمام معطل می ماند.

ناصر الاسلام - بنده باز هم تأیید و تأکید میکنم عرض خودم را که مواد نظامنامه راجعه به تشکیل کمیسیونها باید بمجلس بیاید.

فاتح الملك - بنده عرض میکنم چون آخر سال است و اینکه ما می گوئیم این مطالب راجع به ما نیست مخالف با اتفاق ما است با وزراء و باین ترتیب هیچ کاری از آنها پیشرفت نمی کند و مالیات زمین می ماند و الزام امور الان تشکیل کمیسیون و رجوع اینگونه امور بکمیسیون و آمدن وزیر است در کمیسیون برای توضیح دادن.

تقی زاده - اولاً یکی از این آراء که تشکیل کمیسیون است بنده زیاد میدانم باید اولاً بدانیم این مطلب را مجلس پذیرفت یا خیر اگر مطلبی را مجلس قابل توجه دانست آنوقت می شود بجای رجوع کرد و ممکن است نپذیرد مثل بعضی کافذ ها که آدم میخواند می بیند که نتیجه ندارد و دور می اندازد پس نمی شود هر مطلبی را رجوع بکمیسیون کرد و اینکه جناب مؤتمن الملك فرمودند خیلی صحیح است لیکن لازم نیست بعد از آنکه سه سال مجلس جلسات بی ترتیب داشت بگوئیم این يك روز هم بالای تمام آنها خوب است حالا جواب نوشته شود بوزیر مالیه که اولاً شما باید قانونا تشریف بیاورید بالا یچه بمجلس تشریف بیاورید و بعد هم بنویسید حالا که نیامدید رای مجلس هم فلان است نه اینکه یکروز وقت مجلس تلف شده یکروز دیگر هم تلف کنیم و از وزیر وعده بخواهیم که تشریف بیاورند و این مذاکرات بی نتیجه بماند پس از این مذاکرات باید رای مجلس معلوم باشد و اینکه اسدالله میرزا فرمودند راجع بمجلس است و باید بمجلس بیاید و يك ماده از قانون انجمن های ایالتی و ولایتی را در جواب ایشان میخوانم در این موقع ماده (۹۱) را قرائت کردند این ماده حق بانجمن ها میدهد و آن چیزها ای که امروز گرفته میشود بموجب قانون نیست قانون آنست که از مجلس گذشته باشد اینکه گرفته میشود الان معمول است پس اگر يك چیزی اضافه گرفته شود میتواند وزیر مالیه بانصوب انجمن ایالت خراسان بموقع اجرا گذارد پس باید نوشت که بموجب این ماده می بایست بدانید که این وظیفه خودتان و انجمن است چرا بمجلس فرستادید و اگر راجع بمجلس میدانید باید خودتان حضور داشته باشید.

مرتضی قلیخان - بنده هم عقیده ام این است که وزیر یا معاون آن باید حضور داشته باشد فوریت و عدم فوریت را ثابت کنند تا زود در مجلس مطلب قطع گردد و توضیحات لازم بدهد و آنکه گفته شد چند ماده از نظامنامه راجع بتشکیل کمیسیونها قرائت شود از مجلس بگذرد و نظر تان هست آن روز در مجلس گفته شد باید مرتب در مجلس خوانده شود و رای گرفته شود پس بهتر این است که بوزیر نوشته شود که وقتی لایحه بمجلس می نویسد باید خودتان

حاضر باشید و اینکه آقای تقی زاده فرمودند که بموجب ماده ۹۱ راجع وزیر و انجمن است نیلی صحیح است و این قسم جواب نوشته شود در واقع همراهی با وزیر شده و زود مطلب میگردد و آن هم در دو ماده میتواند ختم کند مطلب را.

رئیس - جمعی از آقایان اجازه خواسته اند و بی اندازه مذاکره شده است در هر سه این مطالب لازم است حالا رای بگیریم اول در این که در مجلس باید مذاکره شود یا بخود وزارتخانه رجوع شود یعنی بموجب آن ماده وزیر مالیه بانصوب انجمن هر قسم صلاح دانستند عمل کنند بعد از اینکه در این دو ماده رای گرفتیم آن دو شق را هم رأی بخواهیم گرفت.

وکیل التجار - این مسئله اشتباه شده است قدری باید واضح شود که تفاوت عمل بامیزی يك چیز است یا آنکه میزبانی علاوه بر تفاوت عمل است معلوم میشود بر بعضی از آقایان درست مطلب معلوم نیست **رئیس** - جای اشتباه نیست یکدفعه تفاوت عمل جمع شده است و یکدفعه هم در میزبانی يك چیزی علاوه شده است و باید یکی از این دو عمل شود.

مؤتمن الملك - این مطلب را نمیشود رأی گرفت یا بطوریکه آقای تقی زاده فرمودند که جزء تکالیف ما نیست شاید بعد دانستیم که جزء تکالیف ما است پس اگر بناست اول رأی بگیریم که باید بمجلس بیاید یا خیر شاید پس فردا وزیر مالیه آمد و ثابت کرد جزء تکالیف ما هست آنوقت خلاف رأی مجلس رفتار شود غلط است پس باید فوری در اموری رأی گرفته نشود.

تقی زاده - اینکه آقای مؤتمن الملك فرمودند مثل این است که ما این کافذ را نخوانده ایم لیکن ما این کافذ را خواندیم و مطلبش را هم فهمیدیم این مسئله مثل این است که بگوئیم از يك دکان بکتومان گرفته شود و بیکرتبه بگیرند بعد يك فراش دیگر هم رفت یک چیزی گرفت حالا باید هر دو را بگیرند یا خیر معلوم است یکی هم غلط است در اینجا میگویند یکدفعه میزبانی شده است و آن جمع شده جزو بودجه شده و چون مجلس بودجه رأی داده است بآنهم رأی داده است و دادن آن قانونی شده است دیگر چیزی که علاوه شده است معلوم است غلط است و من میگویم این اول نباید بمجلس بیاید چرا بمجلس آمده است ثانیاً اینکه بموجب قانونیکه نوشته ایم بانجمن ایالتی واگذار شده است این قبیل اختیارات دیگر آنکه در اینجا باید رای داد که وزیر مالیه هر وقت شما دیدید از محل چیزی را که باید بگیرند و مرتبه گرفته و دیدید غلط است گرفتن یکی از آنها اختیار دارید که یکی را بگیرد و آن غلط را معاف دارید.

مؤتمن الملك - ممکن است در یک موضوع در دو قانون دو ماده مختلفه یافت شود چنانچه در انتصابات دو ماده مختلفه دیدیم یافت شد و اسباب جلب توجه مجلس گردید اینکه میگویند واضح است که یکی باید گرفته شود یا حق وزیر مالیه است که خودش بتصوب انجمن ایالتی قطع و فصل نماید برای ایشان واضح است شاید برای بنده واضح نباشد و لازم است تأمل کنم پس نمیشود فوری در يك مطلب رأی داد و باید درست اطراف مطلب را تأمل کرد و رأی گرفت.

ناصر الاسلام - بنده باز هم تأکید میکنم تشکیل کمیسیون را و اگر کمیسیون تشکیل نشود بمجلس بیاید چون تمام آقایان از ترتیب تفاوت عمل ایالات و ولایات مستحضر نیستند اسباب ترضیع وقت

مجلس شده نتیجه هم حاصل نمیشود پس باید کمیسیون تشکیل بیاچرا رجوع شود و نتیجه بمجلس بیاید.

وکیل التجار - بنده عرض میکنم اگر تأمل فرمائید میباید که این دوسومیه نیست.

هاشم میرزا - این یکم مسئله جزئی نیست که بیک مجلس دو مجلس ختم شود اقلاً یکماه مذاکرات لازم دارد در مسئله چابارخانه سمنان و دامغان که عبارت از دو خرابه است بمذاکره بیک مجلس اکتفا نشد در اینجا که مسئله ۸۰ هزار تومان نقد و چند هزار خروار جنس است چطور می شود بیک مجلس اکتفا شود.

اسدالله میرزا - اینکه میگویند قابل توجه نیست اینطور نیست و قتیکه لایحه از طرف وزیر بمجلس آمد قابل توجه است بعلاوه این مسئله کسر ۸۰ هزار تومان از بودجه است چطور میشود بیک کلمه ختم کرد در کمیسیون مالبه هم سابقاً اظهار شده در حال آمدن این مطلب بمجلس لازم است و اینکه گفته میشود که هر مطلبی از طرف وزیر اظهار میشود باید وزیر حاضر باشد اینطور نیست در صورتی که از طرف مجلس لایحه بوزیری پیشنهاد شود همین طور است حتماً وزیر یا معاون باید حاضر باشند در مطالبی که از طرف وزیر بمجلس پیشنهاد میشود مجبور نیست وزیر حضور داشته باشد اگر مجلس حضور وزیر را لازم دانست میگوید از برای دادن توضیحات بیاید لکن در اینکه هر وقت وزیری لایحه میفرستد باید خودش هم بیاید این را برای گرفت و در مطلب فوری است یا غیر فوری باید رجوع بکمیسیون شود مطلب دیگری است و مطلب را باید مختلط در هم نکرد باید از هم تجزیه کرد.

اسدالله خان - در تأییدات نواب و الا عرض میکنم این مسئله مثل تخفیف نیست که لازم نباشد بمجلس بیاید تخفیف این است که مثلاً یک قریه که پانزده تومان باید بدهد بواسطه عثی در یک سینه نمیتواند بدهد میروند بانجمن ثابت میکنند که نباید بدهد انجمن بوزارت مالبه میگوید در محل فلان مبلغ کسر کرده است و باید بصیغه تخفیف معاف شود و این تفاوت بودجه است و کلی است باید بمجلس بیاید و در خصوص تفاوت عمل و ممیزی هم بنده در وزارت مالبه دیده ام که خیلی خلاف شده است مثلاً در دهاتی که اطراف تهران است از دوفرسخی و سه فرسخی خیلی ملاحظه شده است و حال که بدو مشروطیت است و مردم منتظر نمایش عدل و داد و مساوات هستند باید در تمام این بی اعتدالیها یک اعتدال و مساوات اتخاذ شود.

مؤتمن الملک - اینکه اسدالله میرزا فرمودند نباید وزیر بیاید مجلس در موقعی که لایحه پیشنهاد میکنم بموجب این ماده از نظامنامه داخلی که در دست است باید هر وقت لایحه میدهد حاضر باشد در مجلس (در این موقع ماده نظامنامه داخلی را قرائت کردند) از این قانون عقل مقتضی است که وزیر باید برای اینکه ادله که در دست دارد اظهار نماید.

اسدالله میرزا - اینکه جناب عالی میفرمائید بموجب قانونی است که هنوز از مجلس نگذشته است و منبعد باید در مجلس قرائت شود و رای گرفته شود تا قانونیت پیدا کند و ممکن است این ماده پذیرفته نشود و تغییر نماید لکن چیزی که بنده عرض میکنم از روی قانون اساسی است که در دست ماست و بعلاوه

عقل اقتضا نمیکند که وزیر از برای در مطالب جزئی که بمجلس اظهار میکند خودش حاضر شود در مجلس در این صورت که از برای هر جزئی مجبور بآمدن در مجلس باشد آنوقت نباید متوقع بود که امورات پیشرفت نماید.

رئیس - حالا خوب است یک کمیسیون منعقد کرد این مطلب بآنجا رجوع شود.

مؤتمن الملک - آنروز گفته شد در اینجا که مطالبی که از طرف وزراء پیشنهاد میشود باید بطور لایحه قانونی نوشته شود و قرار شد از طرف مجلس نوشته شود و نوشته نشد.

رئیس - از طرف مجلس نوشتیم لکن وزیر مالبه جواب نوشت لایحه قانونی نباید وزارت مالبه از برای آوردن نقره بنویسد در موقع ضرب سکه از برای ترتیب ضرب سکه وزارت مالبه لایحه قانونی خواهد نوشت و فرستاد.

مؤتمن الملک - لایحه قانونی لازم نیست قانون مملکتی باشد ممکن بود همان قسم که آقای صدیق حضرت پیشنهادات کردند نوشته شود (گفتند صحیح است).

رئیس - من هر یک از دو طرف که حرف میزنند صحیح است میشنوم حالا از برای آمدن و توضیح دادن وزیر بقیام و قعود رای میگیریم هر کس رای دارد که وزیر لازم است بیاید و توضیح بدهد و قیام نماید

رئیس - با اکثریت ۳۲ نفر آمدن وزیر مالبه رای داده شده در این موقع ذکاء الملک مکتوب وزارت داخله در باب تیمچه کتابفروشی هارا قرائت کرد

وزیر زاده - وزارت داخله خوب است که بداند سلطنت ممالطنت ملی است و آنچه هم باسم خالصه دولتی است باید از این عنوان خارج شود و متعلق بموم ملت است و باید این تیمچه هم راجع ببلدییه شود.

صدیق حضرت - خجوت است رأی که الان دادیم در همین ماده مراعات کنیم.

وکیل التجار - چون ضمناً نوشته بود که لایحه هم جوفاً ارسال شده است خوب است آن لایحه هم قرائت شود و بعقیده بنده نمیشود چیزی که در عوض وجه اعانه داده شده است جزء اموال بلدییه شود.

مرتضی قلیخان - این وجهی که گرفته شده است دولت از برای مصارف لازم گرفته است و بهیچ وجه راجع ببلدییه نیست در این صورت باید این تیمچه هم بدولت برسد بهیچوجه راجع ببلدییه نیست.

حاج شیخعلی - باید این تیمچه هم بهمان مصارفی که در جوامع اعانه رسیده است برسد.

صدیق حضرت - خیلی فریب است حکه حالا که وزارت داخله این اظهار را کرده است است برای اینکه یکماه است این بدولت واگذار شده است و اداره مالبه تصرفات کرده و ترتیبات صحیح در این باب داده است و راجع ببلدییه نیست.

رئیس - چون ظاهراً بلدییه اظهاری کرده است باینجهت وزارت داخله کسب تکلیف کرده است

تقی زاده - اگر بنا است که اینطور کافد ها بدون حضور وزیر خوانده شود آن کافد اولی گناهی نکرده بود.

اسدالله میرزا - آنکه گفته اند وزیر حاضر باشد در لایحه قانونی است و حالا چنانچه عرض کردم اگر بنا شود در کارهای جزئی هم وزراء

در مجلس حاضر شوند نارها نمیکند. **رئیس** - چهل روز است مجلس تشکیل شده است و اگر انصاف بدهیم کاری نکرده ایم و بهین ملاحظه است این یک تیمچه است که مشیرالسلطنه داده است وزارت داخله میخواهد تصرف کند وزارت مالبه میگوید مال دولت است و از مجلس تکلیف خواسته اند این مطلب قاضی نیست که لازم باشد وزیر حاضر بشود.

افتخار الواعظین - این یک اعانه است است و صاحب اعانه بدولت داده است ربطی ببلدییه ندارد **ارباب کیخسرو** - رای بنده رای اسدالله میرزا است باید بیکار نکرد وزراء را

سلیمان میرزا - بنده هم میخواهم عرض کنم همین قسم که رئیس فرمودند ۴ روز است مجلس تشکیل شده است و کاری نکرده ایم و اگر ملاحظه کنیم کارهای خودمان را باعشاری نمیرسد بلکه بدرجه

صفری است ببینید ما روزی (۳۳۳) که میگیریم چه کرده ایم در مقابل بقدر ۳۳ دینار کار نکرده اگر از ما بپرسند که چه کرده ایم باید از خجالت عرق کنیم و تمام برای این است که در جزئیات سخت گیری میکنیم اگر بنا شود باینطور پیش برویم کاری از پیش نخواهیم برد بلکه بنا شود در هر جزئی وزراء را احضار کنیم آنها هم از کار باز میمانند

فوبری - بنده تأیید میکنم اسدالله میرزا را که باید در جزئیات و کلیات فرق گذاشت و می گویم بین آن کافد وزیر مالبه که او را رای دادیم حاضر شود

حسنعلیخان - بنده هم میگویم این لایحه وزارت مالبه مهم است و غیر از لایحه وزارت داخله است لکن این را هم تصدیق میکنم که نواب والا مبالغه کرد که بقدر سه تومان و فلان قدر کار نکرده ایم بنده میگویم از روز انعقاد مجلس تا بحال بقدر مقدور کار کرده ایم بنده خودم روزی ۱۰ ساعت کار کرده ام این را هم میگویم که بنیاد نظامنامه بگذرد و اینکه وزراء در همه لواایح باید بمجلس بیایند و آنها حق دارند بگویند شما نظامنامه خودتان را هنوز تمام نکرده اید و استدعا دارم این قسم از لواایح را در کمیسیون رئیس نگذارند و اگر صلاح بدانند صبحها یک مجلس خصوصی منعقد نمایند و این قبیل لواایح در آنجا خوانده شود و باندک وقتی مبالغی از مطالب میگذرد

مؤتمن الملک - آنچه من گفتم راجع بشخص وزیر مالبه نبود بلکه راجع بتمام وزراء بود که هر وقت یک مطلبی دارند و میفرستند خودشان هم باید بیایند حالا اگر بشنوند وزراء که مجلس در لایحه وزیر مالبه حضور وزیر مالبه را لازم دانست و در لایحه وزیر داخله حضور او را صلاح ندانست میرانجند و تمام وزراء در یک ترتیب داخل هستند و اینکه حسین علی خان فرمودند من همراه نیستم من میگویم ما بقدر (۳۵) هم کار نکرده ایم آن کاریکه کرده ایم چیست یک نظامنامه نوشته ایم آنهم ترجمه است و اینکه میگویند که وزراء اظهاری نمیکنند برای این است که نظامنامه ما نگذشته است بنده میگویم بیکروزی وزراء آمدند در اینجا و گفتند پروگرام ما این است و یکی از وظایف ما را خواستند موقتاً (۶) (۷) ماه از ما بگیرند و بودجه هارا هر قسم صلاح میدانند همین کنند ماحق خود را از دست ندادیم گفتند پس یک کمیسیون موقتی

تشکیل شود که بودجه‌ها را اصلاح و تصویب نمایند در اینجا يك کمیسیون انتخاب کردیم و چند روز است تشکیل شده است و همه روزها از چهارونیم تا هفت و نیم حاضرند اعضای کمیسیون و يك بودجه هم به مجلس نیامده است اگر بودجه خودشان را نوشته بودند چرا گفتند که نوشته ایم و کمیسیون موقتی خواستند اگر نوشته اند چرا نمیفرستند کار کردن مجلس نه اینکه تصویب مجلس است تصویب وزراء است مجلس مهیا است برای تصویب اموریکه از طرف وزراء میرسد و همه روزها وزراء باید يك غذائی به مجلس تهیه نمایند

وکیلالتجار - حرف حرف را میکشد يك سهی شده است که مسئله تیمچه به مجلس آمده است و حالا باین حرفها و تکرارها کشیده است خوب است قدری از تکرار احتراز کنیم و نتیجه بگیریم

اسدالله میرزا - بنده در جزء ثانی حرف مؤتمن الملک حرفی ندارم لکن در جزء اول آن حرف دارم اول گفتند در رأی که تقی زاده فرمودند باینکه اذهان مسبوق بود رأی گرفته نشود آنوقت در خصوص يك مسئله جزئی تیمچه میگویند که رأی باید گرفت در خصوص يك تیمچه باید وزیر بیاید توضیح بدهد باین مشاغل وزراء اگر بنا شود در هر امر جزئی بیایند توضیح بدهند کار از پیش نمیرد بملاوه رأییکه گرفته میشود باید مطلب سه مرتبه قرائت شود تا وکلا بمطلب را حاضر باشند و فکر کرده باشند آنوقت رأی گرفته شود و اگر بناست رأی گرفته شود من میکندارم

افتخار الواعظین - اینکه گفته میشود ما کار نکردیم صحیح است قدری هم تصحیر خودمان است برای اینکه رئیس انقاد مجلس را سه ساعت قبل از غروب اعلان میکند و مادو ساعت غروب حاضر میشویم غروب هم مجلس ختم میشود باید سه غروب حاضر شویم

مؤتمن الملک - اینکه بنده گفته رأی گرفته شود مجبور نیستند بحرف من عمل کنند و حالا رأی بگیرند البته باید تأمل شود لکن مطلب ثانی که در خصوص تیمچه فرمودند در قانون نوشته شده است بودجه به مجلس است دیگر نوشته نشده است اگر صد تومان است به مجلس است اگر صد دینار است به مجلس نیست و من هم در خصوص آمدن وزراء نگفتم اینها روز اینجا باشند لکن معاون برای همین است که بیاید به مجلس

لسان الحکماء - اینجا يك اشتباهی شده است در صورتیکه لایحه قانونی به مجلس فرستاده شده باشد باید وزیر یا معاون حاضر باشد در مجلس اما گاهی اشکالات قانونی پیدا می شود در آنصورت لازم نیست وزیر به مجلس بیاید از قبیل اشکالی که چند روز قبل بین بلدییه و مالیه پیدا شده بود

وزیرزاده - اگر بنده هم مراعات ترتیب را نکرده ام معذرت می خواهم برای این است که ترتیب از دست رفته در مذاکرات اینکه گفته شد مجلس کار نکرده مجلس کار کرده است همه روزها از صبح آمده و تا پاسی از شب کار کرده ایم و اگر از طرف وزراء چیزی نرسیده است تصحیر مجلس نیست

حسینعلی خان نواب - این تیمچه که گرفته شد برای مصارف تهران نبوده برای مصارف فوتی مملکت بوده خوب است نوشته شود که چنانچه وزارت مالیه اسناد او را گرفته ضبط کرده است و ترتیبات صحیح هم در این باب داده منافع آنرا به خرج دولت بیازرد و خودش را جزء املاک ملت محسوب می دارد

مرتضی قلیخان - آن لایحه که راجع بتفاوت عمل است و مسئله ۸۰ هزار تومان از بودجه است معلوم است که باید به مجلس بیاید و وزیر مالیه هم باید حاضر باشد اما در باب تیمچه يك رایوروی وزارت داخله نوشته و باید بهمان مضمون که از کمیسیون چند روز قبل در خصوص منازعه بلدییه و مالیه شده بود بوزارت داخله جواب نوشته شود

رئیس - آن لایحه هنوز به مجلس نیامده است صورت خواسته ایم از عایدات بلدییه بعد از آمدن صورت آن لایحه در مجلس قرائت میشود

شیخ ابراهیم زنجانی - بگو موضوع که مطرح شده تمام کنید بعد از آن در موضوع دیگر داخل شوید این ترتیب مذاکره نیست

ناصر الاسلام - بنده تصدیق میکنم حرف آقای نواب را باید تیمچه جز مالیه محسوب شود ربطی بلدییه ندارد

نواب - خیلی اشغاس هستند که بواسطه اینکه اثاثیه سلطنتی پیش آنها بوده وحیف و میل شده است و حالا مشغول انتقال بعضی املاک اطراف تهران هستند بدولت در عوض آن اثاثیه که تفریط کرده اند اگر بناشود آنها را بلدییه تصرف کند خیلی زیاد میشود باید مطلع باشید که اثاثیه سلطنتی راجع بتمام ملت بوده است و اینها هم که عوض آنهاست تمام ملت از آن منتفع شوند پس ربطی بلدییه ندارد و متعلق بدولت است

رئیس - حالا باید در این باب رأی گرفت

نواب - این رأی لازم ندارد و جوهی هم که بوزارت مالیه رسیده است همین حال را دارد در هر مصرفیکه آنها رسیده اینها باید برسد و اینها هم عوض پول داده شده

آقا سید محمد رضا - اگر بناست رأی بگیرند خوب است اول از بلدییه توضیحات بخواهید برای اینکه آنها هم يك ستمسکی لابد در دست دارند و ظاهراً متمسک بآن ماده قانون بلدییه هستند که املاک شهر را جزء بلدییه محسوب میدارد

متین السلطنه - بنده دارم تصدیق میکنم فرمایشات سلیمان میرزا را بواسطه ترتیب مذاکرات امروز با سایر ایام يك اندازه کار کردیم و امروز ترتیب بکلی برخلاف است و این دو جهت دارد یکی نگذشتن نظامنامه داخلی یکی آن مطالبیکه مطرح میشود اذهان آقایان مسبوق نیست چنانچه در نظامنامه نوشته شده باید مطالب ۲۴ ساعت قبل طبع شده و بین وکلا توزیع شود که مطالعات خودشان را نموده اذهانشان مسبوق باشد حالا در این مسئله اگر لازم میدانید طبع و توزیع شود و اگر ختم شده است رأی بگیرید در اینصورت رئیس بدون اینکه جلسه آتییه یا موضوع مذاکرات آنرا تعیین نماید برخاست و مجلس نیمساعت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۲۷
صورت مذاکرات یوم سه شنبه ۱۴ شهریور حجة الحرام ۱۳۲۷
مجلس دو ساعت قبل از غروب منعقد شد معاضد الملک خلاصه مذاکرات روز یوم یکشنبه ۱۱ را قرائت کردند
رئیس - ملاحظه هست در خلاصه یاخیر
متین السلطنه - يك لفظ خراسان لازم است

رئیس - نظامنامه داخلی است باید قرائت شود اما گویا در خاطر آقایان است که در قرائت دوم تا ماده نهم رأی گرفته شد لکن بعداً بمناسبت اینکه تمام مواد بهمیدیکر مربوطه است گفته شد که در تمام مواد مرتباً قرائت شود و در تمام رأی گرفته شود حالا اگر بناست از اول مرتباً قرائت شود و رأی گرفته شود باطل میکند رأی گرفته شده را و اگر لازم نیست مرتباً قرائت شود از ماده ۹ میخوانیم و اول باید مجلس در این باب رأی خودش را معلوم نماید

وکیل الرعایا - در آن موادیکه قرائت شده است یعنی تا ماده نهم مجلس رأی داده است و کمان میکند بعد از آنکه مجلس در چیزی رأی داده است نشود رأی داد و بنده در مواد بعد هم چیزیکه آن ماده را متزلزل کند نمی بینم

رئیس - معلوم میشود رأی شما قرائت از بعد ماده نهم است

مرتضی قلیخان - چیزیکه در مجلس رأی داده شده لازم نیست مجدداً مخالفت شود و اگر در مواد بعد مخالفتی بآن مواد دیدیم آن وقت آنها را اصلاح میکنیم

رئیس - پس معلوم می شود رأی مجلس همین است

میرزا محمد علیخان - قریباً به عقبه بنده از اول باید قرائت شده رأی گرفته شود

رئیس - چون تاماده نهم رأی گرفته شده حالا ممکن است بخوانیم و لکن از ماده دهم شروع بگرفتن رأی میکنیم

افتخار الواعظین - رأی در قرائت سوم است که باید ماده بنده رأی گرفته شود

معاضد الملک - رأی بنده همین است که ماده بنده خواند رأی گرفته شود بواسطه اینکه در ماده هشتم بعد از گرفتن رأی يك اصلاحی بنظر رسید قرار شد بکمیسیون برود حالا که آن رأی صحیح است دیگر اصلاح نمیشود کرد

لسان الحکما - بنده يك ماده الحاقیه راجع بماده (۲) داشتم و راجع باصلاحات بود وقتیکه قرائت میشود مقرر فرمائید قرائت شود

وکیلالتجار - آنچه خوانده شده و رأی گرفته شده صحیح است لکن آنکه گفته شد از اول قرائت شود بملاحظه این بود که تمام مواد مربوط بیکدیگر است از برای اینکه این ارتباط از دست نرود قرار شد مرتباً خوانده شود و اگر در مواد آتییه مخالفتی ظاهر شد آن مخالفت را اصلاح میکنیم

مؤتمن الملک - رأی بنده این است که بموادیکه رأی گرفته ایم صحیح است و نمیشود مراجعه کرد

مرتضی قلیخان - بنده تمجیب دارم از اشتباهاتیکه آنروز که تا ماده نهم خوانده شد و رأی گرفتیم بعد از گرفتن رأی آقای مؤتمن الملک يك پیشنهادی کردند لکن این مسئله واضح است که چیزیکه رأی گرفتیم نمیشود تغییر داد

افتخار الواعظین - عرض میکنم اگر در این ماده ماده الحاقیه یا اصلاحیه افزوده نخواهد شد رأییکه گرفته ایم صحیح است و اگر بناست ماده ملحق شود باید از اول نظامنامه قرائت شود

کاشف - حال آمدنی در این مسئله مباحثه میشود و بالاخره قرار بر این خواهد شد که رأی گرفته شود پس

ازحالا رای گرفته شود که آن مواد قرائت شود یا خیر بیش ازاین مذاکره دراین باب نشود .
رئیس - در چیزی که رای گرفته شده حالادو مرتبه نمیشود رای گرفت مگر درموادیکه باو ملحق میشود رای بگیریم .

مؤتمن الملک - مواد الحاقیه و اصلاحیه را نمیشود بچیزی که رای گرفته شد ضمیمه کرد مگر اینکه ثانیاً ماده بماده بخوانیم و رای بگیریم .

وکیل الرعایا - بنده این دفعه دوم است که تکرار میکنم این دروقتی نظامنامه داخلی خواهد شد که آن رای آخری گرفته شود و ما مکلفیم که آنرا از وظایف خود بدانیم ولی تا آنساعت که رای آخری گرفته نشد نظامنامه سابق برقرار است و تا ماده نهم بر حسب تکلیفی که داشتیم عمل کردیم و رای گرفتیم با استثنای ماده ۸ .

آقای شیخ اسمعیل نویری - درموادیکه رای گرفته ایم نمیشود مجدداً رای بگیریم اما در مسئله مواد الحاقیه به بعضی ازمواد رای گرفته شده اگر بخواهیم رای بگیریم درواقع رای بهمان مواد است رای بیک مطلب تازه نیست .

منتصر السلطان - دراینکه نباید رای گرفته شود و از ماده ۹ خوانده شود حرفی نیست لیکن بعضی گفتند تا ماده هشتم رای گرفته شده بعضی گفتند تا ماده نهم رای گرفته شده معلوم بشود که کدام صحیح است .

معاذ الملک - تا ماده نهم رای گرفته شده **مرتضی قلی خان** - بنده عرض میکنم در ماده هشتم يك الحاقی شده است و بعد از رای گرفتن گفتند درباب مباشر که راجع بماده هشتم بود در آخر نظامنامه هم ماده راجع بهمان است اصلاح خواهد شد .

معاذ الملک - گفته شد در باب ماده هشتم بکمیسیون رجوع شود .

رئیس - معلوم میشود در آن مواد که رای گرفته شده مجدداً لازم نیست رای گرفت

ذکاء الملک - شروع بقرائت نظامنامه نمود از فصل اول ماده ۲۰ قرائت شد مذاکرات لازمه بعمل آمد و در مواد رای گرفته شد .

مجلس یکساعت و ربع از شب گذشته ختم و جلسه آتیه سه ساعت بغروب مانده روز چهارشنبه اعلان شد .

جلسه ۲۸

صورت مذاکرات یوم چهارشنبه ۱۵

شهرنی حجة الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت قبل ازغروب منعقد و خلاصه مذاکرات را معاذ الملک قرائت کردند

لسان الحکما - اولاً میخواستیم عرض کنم که در خلاصه نوشته بود قرائت دوم این قرائت دوم نیست شور دوم است دیگر میخواستیم عرض کنم دیروز بنده يك طرحی بعنوان ماده الحاقیه پیشنهاد هیئت رئیسه کردم و در صورت مجلس نوشته نشده میخواستیم بدانم که مجلس آنرا قبول کرده یا رد نموده چون دیشب مذاقه و ملاحظه کردم دیدم که این ماده الحاقیه جزء قانون اساسی سایر ممالک بلکه اغلب ممالک است و آن ماده اینست

(در مواد انتخاباتی که منظور اکثریت تام است نمایندگانی که وره سفید انداخته یا از دادن رای امتناع نمایند جزه عدو کلارای دهندگان محسوب نخواهند شد) .

مثلاً فرض بفرمائید از میان (۵۰) نفر نماینده (۵۰) ویا (۱۰۰) نفر وره سفید انداختند سؤال میکنم که آیا اجازه کل رای دهندگان محسوب خواهند شد یا خیر زیرا که اگر محسوب بشود برای اکثریت تام خیلی اهمیت دارد و ممکن است که در صورت عدم مراعات این مسئله بعد از این چهار محذورات بزرگ شویم و اسباب اشکال بشود .

رئیس - آن ماده الحاقیه رد نشده الا اینکه گفته شد که در محل خودش منظور خواهد شد .

لسان الحکما - در بعضی نظامنامه ها نوشته شده ماده دو ثانی و ماده دو ثالث و موقع این را تصور کردم همچو موقمی است که اگر نمایندگان محترم در يك ماده رای داده اند و نمیتوانند بر گردند آنوقت فواصل او را که رای ندارند ممکن است که اسم آن را گذاشت مثلا ماده دو ثانی و اگر يك همچو ماده در نظامنامه باشد اسباب اشکال یا نقض خواهد بود .

مؤتمن الملک - بنده دیروز يك اظهاری کردم و مجلس هم پذیرفت و آن این بود که در موادی که سابقاً از مجلس رای گرفته شده و گذشته است دیگر در آن ماده مذاکره نفرمائید یعنی از ماده يك تا ماده (۹) را دیگر مطرح مذاکره نکنیم اگر بنا بشود که يك ماده را الحاق بکنیم مثل این است که در همان مواد تصرف کرده ایم و اگر چنانچه مجلس لازم بداند چیزی الحاق نماید ممکن است که در آخر نظامنامه يك چیزی بنویسد .

رئیس - همینطور است دیروز هم گفته شد که چون ماده دو گذشته است دیگر چیزی الحاق نمیکنیم و آن ماده که بکمیسیون فرستادیم هنوز نیامده میماند برای آخر و حالا از ماده (۲۱) شروع بقرائت میشود (فیر از این ملاحظه در صورت مجلس است)

(اظهاری نشد و رئیس خلاصه مذاکرات جلسه قبل را امضا نمود) (در این موقع از ماده (۲۱) شروع بقرائت نظامنامه گردید تا در ماده ۳۳ مذاکرات بعمل آمده و رای گرفته شد در ماده ۳۴ مذاکرات زیاد شد بالاخره قرار شد با ماده ۳۵ رجوع بکمیسیون شود پس از آن ده دقیقه تنفس شده بعد از تنفس راپورت بکمیسیون اعتبارنامه در باب انتخاب قفاری و شبیانی قرائت و در باب صحت و سقم انتخاب ایشان قدری مذاکره بالاخره قرار شد در جلسه آتیه مجدداً در این خصوص مذاکره شود (مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم گردید)

جلسه ۲۹

مذاکرات پنجشنبه شانزدهم ذیحجة الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت قبل ازغروب منعقد خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاذ الملک قرائت کرد .

رئیس - ملاحظه در این است (اظهاری نشد)

(رئیس صورت خلاصه را امضا کردند) بدون هیچگونه مباحثه ذکاء الملک بقرائت

نظامنامه داخلی شروع نمود از ماده سی و ششم ماده بعد ماده مشغول مباحثه و اخذ رای شدند ۳۶ اصلاح و در صحتش رای گرفته شد مادتهین ۳۸ و ۳۹ بواسطه ارتباطشان بماده ۳۵ پس از مدتی مذاکره رجوع بکمیسیون شد مواد (۴۰ و ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ و ۴۴) پس از اصلاح رای گرفته شد در ماده (۴۵) مذاکرات زیاد بعمل آمد معاد ماده مزبور عبارت بود از اینکه حق هر نماینده بموجب اصل ۴۴ قانون اساسی این است که هر موقع محتاج باستيضاح از يك وزیر یا هیئت وزراء بشود باید تقاضا و موضوع استيضاح خود را بطور اختصار کتباً بر رئیس مجلس داده و آن مکتوب با حضور رئیس در مجلس قرائت شود (و استيضاح نماینده از نماینده موضوع است) خلاصه مذاکراتی که در این ماده شد مبنی بود بر اینکه در اصل (۴۲) قانون اساسی نوشته شده است که هر وقت مجلس وزراء را برای استيضاح بخواهد بر وزراء لازم است که تاملت معین در مجلس حاضر شده و توضیحاتی که لازم است بدهند اولاً مفهوم از لفظ مجلس که در قانون اساسی است اکثریت را میسراند و حال اینکه بر طبق قوانین اساسی سایر ممالک متمدنه هر نماینده این حق را دارد که هر زمان سؤال یا استيضاحی از يك وزیر یا هیئت وزراء بخواهد و بتوسط رئیس مجلس ایشان را احضار کرده و سؤال یا استيضاح خود را شفاهاً از ایشان بخواهد و ثانیاً اساس مشروطیت این است که حضرات مبعوثین نظارت در امور دولت داشته باشند و در مواقع لازمه سئوال و استيضاحات خود را بخواهند حاصل پس از مذاکرات زیاد از طرف رئیس اجازه ده دقیقه تنفس شد و ثانیاً مجلس تشکیل شد جناب رئیس اظهار داشتند که ماده ۴۵ و ۴۶ بکمیسیون رجوع میشود بعضی اظهار داشتند که در این زمینه توضیحاتی داریم اجازه نطق بدهید رئیس اظهار داشت که چون راپورت کمیسیون تقاضا کرده است که این ماده رجوع بکمیسیون شود قانوناً باید ارجاع شود (و ماده ۴۵ و ۴۶ رجوع بکمیسیون شد) شروع بقرائت سایر مواد گردیده از ماده ۴۷ تا ماده ۵۷ قرائت و پس از تنقیح رای گرفته شد .

رئیس - روز شنبه بمناسبت اینکه روز عید غدیر است و تعطیل است جلسه آتیه موکول خواهد بود بروز یکشنبه سه ساعت بغروب مانده دیگر آنکه برای تشریح بحضور نایب السلطنه و اظهار تبریک آیا هیئت لازم است برای روز عید یا خیر .

افتخار الواعظین - بنده عرض میکنم چون امروزها دولت ما سلطنت ملی است و بعد الله دولت با ملت متحد است لهذا بعقیده بنده خوب است همان هیئت رئیسه بعنوان تبریک تشریف ببرند .

تقی زاده - بنده عرض میکنم چند روز قبل بود که در این باب رای گرفته شد و آن دفعه گفته شد که آیا در تمام اعیاد رسمی و مذهبی باید يك هیئتی از جانب مجلس بحضور شاه یا نایب السلطنه بروند یا خیر و بعد در مسئله رفتن هیئت رئیسه رای گرفته شد .

رئیس - چون امروز قبل از وقت در هیئت رئیسه مذاکره شد و گفته شد که آن دفعه فقط برای عید اضعی بود .

اسدالله میرزا - عرض میکنم در یکی از مواد این نظامنامه نوشته شده است که در اینگونه از

مواقع همان هیئت رئیسه بروند بانضمام چند نفر دیگر از و کلاکه بقرعه معین میشوند.

وزیرزاده - بنده تأیید میکنم فرمایش آقای تقی زاده را که آن روز در این باب مذاکره شد که هیئت رئیسه بروند یا سایرین و رأی گرفته شد و اکثریت قبول تشریف هیئت رئیسه را نمود گمان می کنم برای ایندفعه دیگر تجدید رأی لازم نیست همان هیئت رئیسه تشریف ببرند.

تقی زاده - عرض کردم یکی این بود که آیا در تمام اعیاد باید از مجلس هیئتی بروند یا خیر ولی برای آن روز بنا شد هیئت رئیسه بروند و چون محض پتان روز بود گمان میکنم که حالا هم باید رأی گرفته شود.

اسدالله میرزا - بنده تائیداً پیشنهاد میکنم که هیئت رئیسه بروند بانضمام عدده از و کلاکه بتوسط قرعه معین شوند.

رئیس - در اینجا دو رأی است یکی اینکه هیئت رئیسه بروند و یکی اینکه هیئت رئیسه بایکامده که معین میشوند بروند حالا رأی میکنیم.

حسنعلی خان - بنده عرض میکنم فقط این یکدفعه است که هیئت رئیسه برای تبریک میروند خوبست ایندفعه را همان هیئت رئیسه بروند بعد از اینکه ماده راجعه باینمطلب از نظامنامه در مجلس گذشت تکلیف و کلا در این باب معلوم خواهد شد دیگر محتاج بمذاکره نیست.

رئیس - پس اولاً رأی میکنیم که برای این عید غدیر هیئت رئیسه بحضور نایب السلطنه برای تبریک بروند یا خیر هر کس رأی دارد قیام نماید. (با اکثریت تصویب شد که همان هیئت رئیسه بروند) (مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۳۰

صورت مذاکرات روز یکشنبه نوزدهم

شهر ذیحجه الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب منعقد شد معاضد الملک خلاصه مذاکرات یوم شنبه ۱۶ را قرائت کرد رئیس اظهار داشت ملاحظه در صورت هست یا خیر چون ایرادی نبود در رئیس صورت مجلس را امضاء کرد.

رئیس - امروز در باب تلگرافی که از قصر رسیده بود مذاکرانی بعمل آمد و بنا بر آن مذاکره جوابی نوشته شده چون گفته شده بود که جواب باطلاع آقایان باید برسد لهذا خوانده میشود (معاضد الملک قرائت کردند).

بعد شروع بقرائت نظامنامه داخلی از فصل هفتم در هر ماده مذاکرات لازمه بعمل آمد و بقیام و قعود رأی گرفته شد و در فصل هشتم ماده (۶۷) بعد از مذاکرات زیاد مقرر کمیسیون تقاضا کرد که رجوع بکمیسیون شود که کمیسیون مجدداً نظری نموده اطلاع بدهد.

رئیس - ده دقیقه قبل از غروب اعلان یک ربع تنفس داد و یک ربع بعد از غروب مجلس منعقد شد و بعد شروع بقرائت سایر مواد گردید ماده ماده قرائت نموده تاماده هفتم رأی گرفته و ماده هفتم چون عده قابل رأی گرفتن نبود ماند.

آقا شیخ ابراهیم - این ترتیب و کلا خیلی

بد است و ساعات بغروب مانده می آیند و مجلس ختم نشده میروند.

مؤتمن الملک - قریب دو هفته است که شروع بقرائت این نظامنامه کرده ایم و باین ترتیب تا یک ماه دیگر هم تمام نمیشود خوبست کاری که بعد خواهیم کرد حالا بکنیم روز سه شنبه هیئت رئیسه ساعات بغروب مانده که حاضر شدند ده دقیقه مهلت بدهند بعد بمجلس آمده اسامی را قرائت نمایند و غایبین را در روزنامه مجلس بنویسند.

حاجی سید نصرالله - معلوم میشود حرارت های ما حرارت های کاذبه است.

وکیل الرعایا - چند روز قبل در مجلس مذاکره شد و قرار شد مجلس غروب ختم شود گرچه بعضی از وکلا تسامح میکنند لکن بنده عرض می کنم چندان هم حق تعرض بآنها که رفته اند نداریم برای اینکه مجلس تصویب کرد که مجلس غروب ختم شود.

رئیس - حرکت کرد و مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم گردید.

جلسه ۳۱

مذاکرات یوم سه شنبه ۲۱ شهر ذیحجه

الحرام ۱۳۲۷

مجلس سه ساعت و ربع کم قبل از غروب منعقد گردید در تحت ریاست نایب رئیس دوم.

خلاصه مذاکرات یوم یکشنبه ۱۹ را معاضد الملک قرائت کردند.

نایب رئیس - در صورت مجلس ملاحظه دارید.

آقامیرزا احمد - اختتام را ملاحظه نکرده است.

نایب رئیس - مقصودتان چه چیز است.

آقامیرزا احمد - اول انعقاد مجلس باید سه ساعت بغروب مانده باشد و اختتام مجلس غروب اختتام مجلس در صورت مجلس ذکر نشده.

نایب رئیس - اول مجلس را میشود معین کرد ولی آخر مجلس را نمیشود زیرا که اگر مشغول مذاکره مطلبی باشیم و موقع اختتام برسد نمیشود آنمطلب را نیم کاره گذاشت.

تقی زاده - آنروز بنده این مطلب را عرض کردم و همه تصدیق کردند چرا نمیشود آخر مجلس را معین کرد ما از اول صبح تا شام این جا اجیره مستقیم هفت ساعت باشد هشت ساعت باشد هر چه باشد در موجه هم بهتر از این نمیشود که داریم و آن تاریکی است و ده دقیقه از شب رفته هم هیچ فرقی با ساعت شش از شب رفته ندارد و خداوند در واقع وقت را معین کرده که تاریک میکند باید در این باب رأی گرفت که وقت معین که رسید مجلس ختم شود.

نایب رئیس - عرض بنده این نیست که نمیشود رأی گرفت عرض میکنم که اگر قرار گذاشتیم و موقع ختم مجلس را معین کردیم وقت رسید نمی شود مطلب را نیمه کاره گذاشت اگر پنج دقیقه دیر شود چه عیب دارد.

تقی زاده - قرار بکنیم نه ساعت بغروب بد است و ساعات بغروب مانده می آیند و مجلس ختم نشده میروند.

نایب رئیس - امروز جناب صمصام السلطنه تشریف آورده بودند اینجا بدین هیئت رئیسه نطقی فرمودند و خواهش کردند صورت نطقشان نوشته شده و در حضور تمام نمایندگان محترم قرائت شود این است که قرائت می شود (ذکاء الملک قرائت کردند).

نایب رئیس - موضوع بحث امروز نظامنامه داخلی است ولی قبل از اینکه شروع بمباحثه در نظامنامه داخلی بشود عرض میکنم که باین ترتیب که ما میرویم گمان میکنم یکماه دیگر طول بکشد تا نظامنامه از مجلس بگذرد این است که بعضی از آقایان هم عقیده شان این است که دو جلسه داشته باشیم که زودتر از مجلس بگذرد بنابراین از فردا دو ساعت قبل از ظهر مجلس هفتی منعقد خواهد شد و یک جلسه هم سه ساعت بغروب مانده منعقد می شود (گفته شد دو ساعت بظهر مانده دیر است).

نایب رئیس - تعیین وقت با هیئت رئیسه است

وکیل التجار - عقیده بنده این است که برای تسهیل امر خوب است مباحثات را تکرار نکنیم تا زودتر بگذرد (در اینوقت شروع بقرائت نظامنامه داخلی شده و از ماده (۷۰) تا ماده (۸۲) مباحثه و باستثنای ماده (۷۰) در مابقی رأی گرفته شد و تصویب شد در اینوقت از طرف نایب رئیس ده دقیقه اعلان تنفس شد و پس از آن از ماده (۸۳) تا ماده (۱۰۶) مباحثه و ری گرفته شد هر چه ماده (۹۵) و (۱۰۴) که رجوع بکمیسیون گردید مجلس یکساعت از شب رفته ختم گردید و از طرف نایب رئیس اعلان شد که فردا دو ساعت قبل از ظهر مجلس منعقد شده و موضوع مذاکرات مباحثه در باقی نظامنامه داخلی است.

ختم شود که اگر ده دقیقه دیر شد عیب نداشته باشد

نایب رئیس - بصورت مجلس آنروز رجوع می کنیم هر طور نوشته رفتار می شود این موضوع تمام است.

تلگرافی است از سردار ارفع رسیده محض اطلاع آقایان قرائت می شود (تلگراف مزبور را ذکاء الملک قرائت کردند)

نایب رئیس - امروز جناب صمصام السلطنه تشریف آورده بودند اینجا بدین هیئت رئیسه نطقی فرمودند و خواهش کردند صورت نطقشان نوشته شده و در حضور تمام نمایندگان محترم قرائت شود این است که قرائت می شود (ذکاء الملک قرائت کردند).

نایب رئیس - موضوع بحث امروز نظامنامه داخلی است ولی قبل از اینکه شروع بمباحثه در نظامنامه داخلی بشود عرض میکنم که باین ترتیب که ما میرویم گمان میکنم یکماه دیگر طول بکشد تا نظامنامه از مجلس بگذرد این است که بعضی از آقایان هم عقیده شان این است که دو جلسه داشته باشیم که زودتر از مجلس بگذرد بنابراین از فردا دو ساعت قبل از ظهر مجلس هفتی منعقد خواهد شد و یک جلسه هم سه ساعت بغروب مانده منعقد می شود (گفته شد دو ساعت بظهر مانده دیر است).

نایب رئیس - تعیین وقت با هیئت رئیسه است

وکیل التجار - عقیده بنده این است که برای تسهیل امر خوب است مباحثات را تکرار نکنیم تا زودتر بگذرد (در اینوقت شروع بقرائت نظامنامه داخلی شده و از ماده (۷۰) تا ماده (۸۲) مباحثه و باستثنای ماده (۷۰) در مابقی رأی گرفته شد و تصویب شد در اینوقت از طرف نایب رئیس ده دقیقه اعلان تنفس شد و پس از آن از ماده (۸۳) تا ماده (۱۰۶) مباحثه و ری گرفته شد هر چه ماده (۹۵) و (۱۰۴) که رجوع بکمیسیون گردید مجلس یکساعت از شب رفته ختم گردید و از طرف نایب رئیس اعلان شد که فردا دو ساعت قبل از ظهر مجلس منعقد شده و موضوع مذاکرات مباحثه در باقی نظامنامه داخلی است.

نایب رئیس - تعیین وقت با هیئت رئیسه است

جلسه ۳۲ صبح
صورت مذاکرات مجلس شورای ملی
مورخه چهارشنبه ۲۲ شهریور حجه
الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت قبل از ظهر منعقد گردید در تحت ریاست مستشارالدوله. خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاضد الملک قرائت کردند.

رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست؟ (چون در صورت مجلس بنا بر قراردادی که در جلسات گذشته شده بود که اسامی غایبین نوشته شود لهذا اسامی غایبین را بتفصیل ذیل مذکور داشتند (حاجی سید نصرالله با اجازه از حضور در مجلس عذر خواسته بودند) (میرزا محمدعلی خان تربیت غایب بودند) (نواب بواسطه اشتغال در کمیسیون انائیه سلطنتی غایب بودند) (وکیل الرعایا بجهت اشتغال در کمیسیون

رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست؟

(چون در صورت مجلس بنا بر قراردادی که در جلسات گذشته شده بود که اسامی غایبین نوشته شود لهذا اسامی غایبین را بتفصیل ذیل مذکور داشتند (حاجی سید نصرالله با اجازه از حضور در مجلس عذر خواسته بودند) (میرزا محمدعلی خان تربیت غایب بودند) (نواب بواسطه اشتغال در کمیسیون انائیه سلطنتی غایب بودند) (وکیل الرعایا بجهت اشتغال در کمیسیون

امانه یکساعت و ربع بعد از وقت حاضر شدند) آقا
شیخ حسین یزدی حکیم الملک - معین الرعايا - ادیب -
التجار - عز الملک - حاجی فاتح الملک - آقامیرزا -
محمد صادق - آقا سید حسین اردبیلی - کاشف - هاشم میرزا -
دکتر علی خان - در وقت معین حاضر نشده بودند .

وزیرزاده - آقایان نمایندگان که اشتغال
باموریت امور مجلس دارند مثل آقایانی که در
کمیسیونها مشغولند خوبست زمان انعقاد مجلس سر
وقت حاضر شوند .

کاشف - از روز ورود باینجا همه روزه سر وقت
حاضر شده ام ولی غالباً روزها دوساعت یا کمتر به
غروب مجلس منعقد شد یک روز هم قرار شد سه ساعت
قبل از غروب منعقد و غروب مجلس ختم شود روز
یکشنبه را که این ترتیب مقرر شد بنده تا یک ساعت
و ربع از شب گذشته در اینجا بودم و چون قرار شده
است که همیشه سه ساعت قبل از غروب منعقد و از
برای غروب ختم شود و این ترتیب هنوز اجرا نشده
در این صورت نباید اسامی ما را جری غائبین بنویسند
هر وقت مجری شد آنوقت بنویسند .

رئیس - ختم مجلس قرار شد غروب باشد
ولی بعضی اوقات وسط مطلب مذاکره طول میکشد
چند دقیقه ضرر ندارد و آخر مجلس را نمیتوان بدقیقه
معین کرد منتها مذاکره این بود که مثل پریشب تا دو
ساعت از شب گذشته طول نکشد .

کاشف - خیلی خوب ولی بنده نبوده ام پریشب
تا آخر مجلس نبودم .

رئیس - حالا اگر کسی آنشب تا دو ساعت
ارشب گذشته نبوده است راجع بمانیست در اینجا موافق
قرار داد عمل شده است (دیگر ملاحظه هست)
ایرادی نشد (امضاء نمودند) .

در این موقع ذکاء الملک از ماده ۱۰۶ شروع
بقرائت نظامنامه داخلی کردند از ماده ۱۰۶ تا
ماده ۱۱۴ قرائت و پس از مباحثه و اصلاح رای
گرفته شد .

رئیس - جلسه آنی سه ساعت بغروب مانده
خواهد بود خواهش میکنم از آقایانیکه در کمیسیون
مخارج فوق العاده و بودجه عضویت دارند از برای
چهار ساعت بغروب مانده تشریف بیاورند که وزیر
مالیه توضیعی میخواهند و می آیند بکمیسیون

اسامی غائبین - آقایانیکه بکلی غایب بودند
آقا شیخ حسین یزدی - حکیم الملک - حاجی سید نصر الله
باجازه ادیب التجار - ترتیب - آقایانیکه بواسطه ماموریت
غایب بودند از قرار ذیل اند - وکیل الرعايا - نواب -
صدیق حضرت - دکتر اسماعیل خان .

آقایانیکه سر وقت حاضر نشدند - عز الملک
مصدق الاموالک - مرتضی قلیخان - میرزا ابراهیم خان
آقا شیخ رضا - ناصر الاسلام - معین السلطنه - ابوالقاسم
میرزا - سید حسین اردبیلی - موتمن الملک - آقا
میرزا احمد - آقامیرزا محمد صادق .

جلسه ۳۳ عصر
صورت مذاکرات عصر یوم چهارشنبه
۲۲ شهریور ذی حجه الحرام ۱۳۲۷
مجلس سه ساعت و ده دقیقه کم قبل از غروب منعقد
شد .
معاضد الملک خلاصه مذاکرات مجلس صبح را
قرائت کردند .
حکیم الملک - بنده دیروز اطلاع نداشتم

که فردا صبح مجلس است و اسم بنده را جزو غائبین
نوشته بودند .

ارباب کیمیسرو - در صورت مجلس ادیب
التجار را جزء دیر آمده کان نوشته بودند در صورتیکه
او غایب بود

(در این موقع شروع بقرائت نظامنامه داخلی
نموده از ماده (۱۱۵) ماده بماده پس از شوررای گرفته
شده مگر ماده (۱۱۷) که اسقاط شد .

رئیس - چهل دقیقه قبل از غروب اعلان بکربح
تنفس داده مجلس متفرق شد مجدداً ۲۰ دقیقه قبل از
غروب مجلس منعقد شد و نیز شروع بقرائت نظامنامه
داخلی نمودند از ماده (۱۲۴) الی ماده (۱۳۱)
مذاکره شد باستثنای ماده (۱۳۰) که بیاره ملاحظاتی
رجوع بکمیسیون کردند مابقی پس از مباحثه و اصلاح
رای گرفته شد .

رئیس - راپورت کمیسیون اعتبار نامه ها است
قرائت میشود .
(ذکاء الملک قرائت کردند و بعلاوه تلگراف
واصله از شیراز را هم قرائت کردند)

رئیس - بر حسب تقاضای کمیسیون بعد از
رسیدگی وزیر داخله از شیراز توضیعی در این باب
خواسته بودند بواسطه بعضی اشکالات که در انتخاب
داشته و این جواب آن توضیعی است که خواننده شد
حاجی شیخ علی - انتخابیکه در شیراز شده
دو دفته بوده یا یکدفته .

فهم الملک - انتخاب آن چهار نفر اولی
بطوری که نوشته شده بر حسب امر حکومت جمعی
از اعیان و علماء و تجار غیر مجلس کردند و آن چهار
نفر را انتخاب کردند و در انتخاب چهار نفر اخیر هم
همینطور که نوشته شده تفرقه مطابق نظامنامه انتخابات
توزیع شده و (۱۶۰۰) رای دادند این چهار نفر را
انتخاب کردند دوسه نفر آنها همین آقایانی هستند که
آمدند و اعتبارنامه خودشانرا بکمیسیون تقدیم کردند
ویکنفر از ایشانهم نیامده است در حقیقت انتخاب
چهار نفر اولی بیفایده و غیر صحیح بوده است میتوان
گفت که آن چهار نفر وکیل نیستند .

حاجی شیخ علی - بنده عرض میکنم باید هشت
نفر از شیراز معین کنند بطور چهار نفر معین کردند
و آن هشت نفر هم با انتخاب جمعی انتخاب شوند .

آقامیرزا احمد - چهار نفر بیکه معین شده
اند از بین چند نفر بوده است

میرزا اسمعیل - گویا اهالی تکلیف خودشان
را ندانسته اند که باید هشت نفر معین کنند از بین
۲۴ نفر زیرا گمان کرده اند که انتخاب آنها صحیح
است لهذا چهار کسری را انتخاب کرده اند و سه برابر
چهار نفر که دوازده نفر است حاضر بوده و این انتخاب
را نموده اند و آن چهار نفر اولی در حق اینها رای
نداده اند و اشتباهی که شده بواسطه این است که تجزیه
نشده است انتخاب .

میرزا احمد - باید از بین ۲۴ نفر درجه اول
این چهار نفر را انتخاب کنند و ۲۴ نفر درباره ایشان
رای بدهند .

میرزا اسمعیل - تجزیه شده است چون
اول آنما طریق انتخاب را ندانسته اند و آن
چهار نفر از طهران معین کرده اند .
بدون تفرقه باین خیال که انتخاب آن چهار نفر صحیح
است و کالتشان پذیرفته خواهد شد نفهمیده اند که

فلط شده است لذا کسراورا موافق قانون انتخابات
انتخاب کرده اند .

منتصر السلطان - بنده میخواهم عرض کنم که
بموجب نظامنامه انتخابات باید ۲۴ نفر از شیراز و
توابعش در درجه اول معین شود و بعد هشت نفر از
آنها از میان خودشان با کثرت آراء انتخاب نمایند
و فرضاً اگر چهار نفر درجه اول را جزء و کلای خودشان
محموب دارند باید از آنها هم رای بگیرند که از
بین منتخبین درجه اول کی رای میدهند آنوقت
شاید قانونی میشد ولی در صورتیکه باین ترتیب
نگرده اند گمان میکنم که انتخاب هر هشت نفر غلط است

ابوالقاسم میرزا - بنده عرض میکنم این
چهار نفر که از تهران معین شده اند نه در داخل
درجه اول بودند و نه درجه ثانی و اینها بقصد حکومت
عجالتاً جزو و کلای شیراز محسوب میشوند و در انتخاب
درجه اول هم وکیل نیستند و نباید اینها در حق
چهار نفر اخیر رای بدهند ولی آن اشخاصیکه در
درجه اول جمع شده اند در حق این سه نفر رای دارند
و در صورت صحت اعتبار نامه و کالت ایشان صحیح است

وکیل التجار - گمان میکنم محل تأمل
نباشد که در درجه اول هم این انتخاب ناقص بوده
است چرا که این چهار نفر از تهران انتخاب شده اند
غلط بوده است و در همین انتخاب ثانی هم در دوازده
نفر جمع شده و این سه نفر را انتخاب کرده اند
معلوم نیست موافق راپورت کمیسیون که بطور صحیح
جمع شده باشند زیرا مطابق نظامنامه انتخابات باید

ده نفر از شهر شیراز و چهارده نفر هم از بلوکات
آنجا دعوت کنند و اگر چنانچه از بعضی بلوکات حاضر
شدند قید کنند آنوقت بقیه و کلای درجه اول با کثرت
از بین خود و کلا درجه ثانی را انتخاب کنند گویا
هیچ يك از ملاحظاتی را مراعات نکرده اند زیرا
معلوم نیست که تمام نمایندگان اطراف را حاضر
کرده باشند باین ترتیب نمیتوان تصویب کرد
گمان میکنم که باید ثانیاً رجوع کرد که مطابق
نظامنامه انتخابات انتخاب کنند باینطور که از شیراز
و بلوکاتش هده مفید حاضر شوند آنوقت و کلای
مجلس را انتخاب کنند و الا اینطور که نوشته اند
و میگویند چهار نفر اول از تهران انتخاب شدند
که هیچ و کالتشان صحیح نیست و چهار نفر ثانی
هم که آن انتخابشان دارای اشکالات مذکور است

وحید الملک - ما در این راپورت اظهار
عقیده نکردیم معلوم است که از روی نظامنامه باید
هشت نفر وکیل شوند باینطور که در درجه اول بایستی
۲۴ نفر باشند و در حوضه انتخابیه حاضر شوند در
آنجا هشت نفر وکیل را با کثرت آراء انتخاب کنند
و انتخاب فارس اینطور نشده اول وقت چهار نفر
را بدون ترتیب از بین دوازده نفری که از تهران
معرفی کرده بودند انتخاب کردند و چهار نفر دیگر
که باقی مانده بود چون از جانب وزارت داخله
تأکید شده بود که هر چه زودتر چهار نفر وکیل
را انتخاب کرده بطهران بفرستند آنها هم بگمان
اینکه باید چهار نفر انتخاب کنند و چون نمیتوانستند
که از برای چهار نفر انتخاب کنند ۲۴ نفر در
درجه اول لهذا دوازده نفر حاضر شده اند و از بین
خود مطابق نظامنامه انتخاب چهار نفر را انتخاب
کردند و سه نفر این آقایان محترم هم زحمت
کشیده اند مخارج کرده اند از فارس باینجا آمده
باز عرض میکنم که ما هم رای ندادیم عین راپورت

را بمجلس فرستادیم تا مجلس معطل شوند حالا بسته است برای مجلس اگر می توانند قبول کنند و این عده هم مبلغی خرج کرده اند زحمت کشیده اند باینجا آمده اند مراجعت نایستی بکنند و اگر نمی توانند که هیچ .

رئیس - بلی این آقایان چند روز است که وارد تهران شده اند و از همه اهالی فارس و غیره اعتراض رسیده است که اینها راه طولانی سیر کرده اند باینجا آمده اند چرا باینجا اوقاتشان مدتی تلف شود و اوقات ایشان هم عزیز تر است از اینکه ده روز بی کار در اینجا معطل شوند .

ناصر الاسلام - بنده عرض می کنم بعضی مذاکرات کردند بعضی آقایان عقیده شان این بود که دقایق فلسفی را باید مراعات کرد عرض میکنم اگر بغیر اینگونه ایرادات بگیری در انتخاب حاجی مصدق الممالک و آقا شیخ ابراهیم زنجانی هم که از مرکز معرفی کردند زاپورتی که فرستاده شد عین همین زاپورت بود و انتخاب ایشان قبول شد در این صورت سه نفر اشخاص محترم که پس از تلگرافات زیاد و تاکیدهات بسیار انتخاب شده اند و باینجا آمده اند آیا اگر ممکن است که ثانیا رجوع کنید انتخاب شود رجوع نمایند .

حاجی شیخعلی - بنده عرض میکنم اینجا دو قسم است یکی در باب جزئیات عمل است که از بابت عدم علم است و قسم ثانی این است که سلب حقوق از عده مسا آباده و غیره این صحیح نیست اصطلاحات جهرم مسا آباده و غیره این صحیح نیست **وحید المملک** - خیر اینطور نیست که سلب حقوق از عموم اینها شده باشد .

ذکاء المملک - مجدداً تلگراف جوابیه وزارت داخله را قرائت کرد .

وحید المملک - ملاحظه میفرمائید که هنوز سهام الدوله انتخاب آن چهار نفری که از تهران انتخاب شده اند قانونی میدانند و اصرار دارد در همین تلگراف هم بصحت انتخاب آنها

مقیم السلطنه - در این انتخاب ثانی آیا از اهالی شیراز چقدر تفرقه گرفته .

وحید الممالک - معلوم نیست مهم است

هاشم میرزا - کمیسیون را مهلت ندادند که خوب باین امر رسیدگی کنند مثل دقایقی که در باب انتخاب و کلای کاشان کردند در اینجا هم میماند خوبست رجوع شود صحیحاً رسیدگی کند و بعد بما بدهند آنوقت مطلب معلوم شود

ناصر الاسلام - گویا وکلای لا از اوضاع مطلع نیستند که اینک یکی از آقایان میفرمایند آیا از همه جای شیراز حاضر بودند در انتخاب یا خیر بنده عرض میکنم که البته اگر از کسی سلب حقوق شده باشد اظهار خواهند کرد و بایستی تا بحال شکایت رسیده باشد بنده اصرار نمیکنم که حکماً قبول شود ولی مجلس ملاحظه نمایند اگر می تواند قبول کند .

اسدالله میرزا - بنده عرض میکنم که این مذاکرات هیچ لازم نیست برای اینکه در نظامنامه ذکر شده اگر معارضه در زاپورت شود بماند برای بعد

و مذاکره نشود برای اینکه آقایان از مطلب مسبوق نیستند .

رئیس - بلی مذاکرات بطول انجامید ولی لازم نیست که حالا در این موضوع مذاکره شود پس از تفتیش مذاکره خواهد شد (ذکاء المملک زاپورت کمیسیون اثنایه سلطنتی را قرائت کرد) .

وزیرزاده - اثنایه سلطنتی در هر جا و در هر تجارتخانه یافت شود حکم بر که دزدی را دارد باید نظمی بگیرد و تسلیم دولت نماید . (گفتند صحیح است)

رئیس - فرض از قرائت این زاپورت فقط اطلاع آقایان بود .

هشترودی - این موثق المملک یا کس دیگر هر کس هست به مضمون گفته خودش و سندی که از طومانیان گرفته این تسایح رمال خودش کرده بطوریکه گفته مال امانت و معلوم شده است مال دولت است و دزدی است باید گرفته شود .

اسدالله میرزا - این مذاکرات تکلیف مجلس نیست و از وظیفه ما خارج است تکلیف عدلیه و دولت می باشد .

رئیس - همین قسم است و اینکه اینجا خوانده شد عرض کنم فرض اطلاع آقایان بود جلسه آتی فردا دو ساعت بظهر مانده مذاکرات قرائت بقیه نظامنامه داخلی است (مجلس یک ساعت و نیم از شب پنجشنبه ختم شد) .

صورت غائبین - آقا شیخ محمد حسین یزدی - دکتر امیرخان - حسینقلی خان نواب غایب بودند . حاجی سید نصرالله بواسطه کسالت عذر خواستند بودند - وکیل الرعایا با اجازه غایب بودند - میرزا ابراهیم خان - فاتح المملک - مرتضی قزو خان این سه نفر با اجازه مجلس در تلگرافخانه از برای مغایره باصفهان رفته بودند - دکتر اسمعیل خان - هاشم میرزا - حاجی محمد کریم خان - مصدق الممالک - میرزا محمد نجات - ادیب التجار این شش نفر سر وقت حاضر نبودند

جلسه ۳۴ صبح
صورت مذاکرات یوم پنجشنبه ۲۳
شهر ذی حجه الحرام ۱۳۲۷
مجلس دو ساعت قبل از ظهر منعقد شد معاضد المملک خلاصه مذاکرات جلسه قبل را قرائت کرد .

وکیل التجار - غائبین که با اجازه غایب بودند باید علت غیبت آنها نوشته شود والا بمحض اینکه بگویند من فردا نمی آیم صحیح نیست .

مرتضی قلیخان - بنده عرض میکنم غائبین معین شوند که بچه جهت غایب بودند و کلای اصفهان که با اجازه رئیس بتلگرافخانه رفتند نباید جزو اشخاصی که غایب بودند محسوب شوند زیرا که آنها مشغول خدمت بودند و با اجازه هیئت رئیسه رفته بودند در تلگرافخانه برای مغایره این فیرکار شخصی است بنده عرض میکنم اصلاً اینطور اشخاص نباید جزء غائبین نوشته شوند

ابوالقاسم میرزا - چون در صورت مجلس نوشته شده است که صحت اعتبارنامه هارا کمیسیون تصدیق کرده اینطور نیست در زاپورت کمیسیون محول برای مجلس کرده بودند که آیا تصویب میکنند یا خیر نه آنکه کمیسیون کرده باشد .

مختار الدوله - کمیسیون تصدیق میکنند در زاپورت

مصدق الممالک - بنده عرض میکنم که بنده دیروز ده دقیقه دیر آمده ام آنهم بواسطه تفاوت ساعت بوده بواسطه اینکه ساعت را حدفا کوک کرده بودم و عرض میکنم چون در نظامنامه ذکر شده است که نیمساعت اگر از سر وقت دیر بیایند جزوغائبین محسوب می شوند

مختار الدوله - اگر در صورت مجلس ملاحظه است بفرمائید (گفتند صحیح است) (نایب رئیس خلاصه را امضاء کرد) (در این موقع شروع بقرائت نظامنامه داخلی شده از ماده ۲۳ تاماده ۱۴۰ قرائت شده رای گرفته شد

مختار الدوله آقای وزیر مالیه در کمیسیون مالیه آمده اند و حضور چند نفر از وکلای رانقاصا نموده اند آقای مؤتمن المملک آقای اسدالله خان آقای مرتضی قلیخان تشریف ببرند (آقایان مرقوم تشریف بردند) (نظامنامه داخلی تمام شد)

مختار الدوله - عصر سه و پنجشنبه در مجلس تشکیل خواهد شد موضوع مذاکرات اولاً قرائت تتمه نظامنامه داخلی یعنی موادی که از کمیسیون برگشته بعد زاپورت کمیسیون (اعتبارنامه هارا جمع بو کلای فارس و کاشان و بعد زاپورت کمیسیون در خصوص ماده (۱۹) (۲۲) نظامنامه انتخابات است مجلس مقارن ظهر خم شد

غائبین حاجی سید نصرالله مریم . حاجی میرزا رضاخان نواب . وحید المملک . صدیق حضرت آقا شیخ محمد حسین یزدی . دکتر امیر خان . لسان الحکما . دکتر اسمعیل خان . ادیب التجار . فهیم المملک . سر وقت حاضر نبودند . حاجی شیخعلی و کاشف با اجازه از مجلس غایب بودند .

جلسه ۳۵ عصر
مذاکرات عصر یوم پنجشنبه ۲۳ شهر
ذیحجه الحرام ۱۳۲۷
مجلس سه ساعت قبل از فروب منعقد شد خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاضد المملک قرائت کردند .

آقامیرزا احمد - عرض میکنم غیبت رئیس بادیگران فرقی دارد اگر فرق دارد که هیچ والا باید علت غیبت معلوم شود .

رئیس - بنده غایب نبودم در کمیسیون بودجه و مخارج فوق الماده بودم که وزیر مالیه برای توضیح آنجا آمده بودند .

ممتاز الدوله - در صورت مجلس که نوشته شده در تحت ریاست نایب رئیس می راند که رئیس غایب بود .

آقامیرزا احمد - بلی بنده هم علت خواستم **لسان الحکماء** - بنده از صبح تا حال اینجا بودم و هیچ بیرون نرفتم چطور اسم بنده را جزو غائبین نوشته اند از صبح که آمده ام تا حال این جا بودم و حالاهم هستم حتی ناهار هم اینجا خوردم . **فاتح المملک** - راست است اینجا بودند . **محمد هاشم میرزا** - کاشف و حاجی شیخ علی که اجازه خواسته اند دیگر نوشتن نمیخواست .

جلسه ۳۷

خلاصه مذاکرات مجلس شورای ملی
بتاریخ یکشنبه ۲۹ ذی حجه ۱۳۲۷

سه ساعت قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای مستشارالدوله جلسه تشکیل شد آقای حسنعلی خان بواسطه کسالت مزاج از حضور در جلسه معذور بودند آقای میرزا داود خان بعد از تنفس با اجازه معذرت خواستند.

خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاضد الملک قرائت کرد.

ذکاء الملک راپورت کمیسیون اعتبار نامه ها که راجع بود بصحت اعتبارنامه آقای سدرالعلماء و کبیل محترم خراسان قرائت نمود در باره صحت انتخاب ایشان رای علمی گرفته مجلس با کثرت تام نمایندگی ایشان را تصویب نمود.

لایحه وزارت فوائد عامه باصورت امتیاز نامه بلور سازی قرائت و برحسب تصویب مجلس رجوع بکمیسیون شد.

رئیس اظهار داشت که جلسه قبل وزیر مالیه ای مصارف فوق العاده مهمه از مجلس تقاضا نمود که کمیسیونی برای مشاوره باوزارت معزیه ایها از طرف مجلس معین شود پس از مذاکرات اظهار شد که در جلسه امروز رای مجلس در اینخصوص استیصال شود مذاکرات زیاد بمیان آمد بالاخره گفته شد که لازم است آقای وزیر مالیه در مجلس حاضر شوند و توضیحات لازم بدمند تا مجلس رای خود را اظهار دارد.

شروع بقرائت و شور در چهار ماده نظامنامه داخلی که در کمیسیون اصلاح شده بود گردیده با کثرت تصویب شد.

ده دقیقه اجازه تنفس داده شد در ثانی جلسه تشکیل و در خصوص رای گرفتن به کلیه نظامنامه داخلی مذاکرات زیاد شد بعضی ها عقیده شان این بود که باید یکمرتبه دیگر قرائت شود بعد اخذ رای کرد بعضی اظهار داشتند که خوب است بدو آیه کمیسیون رفته مواد و فصول آنرا مرتب نموده بعد اخذ رای شود بالاخره رای علمی گرفته شد باینکه هر کس رای دارد در همین جلسه بدون قرائت آخری در کلیه نظامنامه اخذ رای شود قیام نماید با کثرت تصویب شد که در همین جلسه بدون قرائت اخذ رای شود بقیام و قعود رای گرفته با اتفاق تصویب شد ماده آخری نظامنامه که مشعر بر نسخ نظامنامه سابق نیز اخذ رای گردیده با کثرت نظامنامه داخلی سابق نسخ گردیده.

رئیس اظهار داشت که نظامنامه بکمیسیون ارجاع می شود که پس از ربط دادن مواد و فصول آن به طبع رسیده توزیع شود و موادی که راجع بتعمین شمش و کمیسیونها است در جلسه آتی مجری سایر مواد پس از یک هفته مجری شود خواهد شد.

رئیس اظهار داشت که آقای وزیر مالیه برای دادن توضیحات در خصوص مصارف فوق العاده مهمه حاضر شده اند و لازم است که در مسائل مذاکره توضیح بدهند آقای وزیر مالیه اظهار داشت که یاره مصارف فوق العاده فوری است چنانچه در این جلسه رای مجلس معلوم نشود دوات دچار مشکلات خواهد شد يك فقره از مصارف لازم حقوق قشونی است که فوراً مامور گیلان شده و باید بزودی مازم

آقای وزیر جنک و رئیس الوزراء جوابا لایحه ارائه دادند که خلاصه آن مشعر بود بر اینکه مجاهدین واقعی که در این مدت خدمات نمایان بدولت و ملت کرده اند وزارت جنک آن قبیل مجاهدین را داخل در ردیف نظامی نموده و جزو نظام دولت خواهند شد و رؤسای آنها نیز از طرف وزارت جنک بر تبه صاحب منصبی مفتخر خواهند گردید.

از طرف بعضی وکلای محترم اظهار شد که در این ترتیب وزارت جنک مجاهدین حقیقی را که در آذربایجان و گیلان و غیره فی الواقع مجاهدت کرده اند در تحت نظر آورده رعایت کامل از آنها و ببقایماندگان مجاهدین هم که شهید شده اند بعمل آورد.

وزیر جنک جواب دادند که این رعایت هم خواهد شد بعد از طرف بعضی وکلاء محترم و خود وزیر جنک تقاضای اخذ رای شد و مجلس با کثرت تام این ترتیب وزارت جنک را تصدیق نمود آقای وزیر امور خارجه آقای ثقة الملک را بعمانوت وزارت امور خارجه و آقای وزیر داخله آقای قوام السلطنه را بعمانوت وزارت داخله معرفی کردند.

ذکاء الملک صورت انحصار نامه فروش کبریت کاغذ سیگار جزء را که از وزارت داخله پیشنهاد شده بود قرائت نمود.

پس از قدری مذاکرات گفته شد که بدو رجوع بکمیسیون شده بعد در مجلس مطرح شور شود.

وزیر مالیه قانون محاسبات بودجه را که بعمانوت مسیویز و مستشار وزارت مالیه نوشته بودند بمجلس تقدیم نمود و ضمناً تقاضا نمود که وزارت مالیه از مجلس درخواست می نماید که کمیسیونی برای مصارف فوق العاده مهمه فوری انتخاب نماید که وزارت مالیه مصارف فوق العاده را بمشاوره آن کمیسیون برساند.

مذاکرات زیاد بمیان آمد بالاخره رئیس اظهار داشت که نظامنامه داخلی مجلس تمام شده و چنانچه این مصارف فوریت ندارد تا چهار روز دیگر کمیسیون های مخصوص مالیه تشکیل شده بعد صورت را به کمیسیون ارجاع نمایند وزیر مالیه اظهار کرد چند فقره مصارف فوری است که وزارت مالیه نمیتواند آن مصارف را بعهده تاخیر بیندازد.

گفته شد که خوب است که دو رای گرفته شود اولاً اینکه این مصارف را مجلس بهیئت وزرا رجوع کند با مسئولیتی که دارند خودشان بعهده بگیرند یا اینکه کمیسیونی مرکب از چند نفر انتخاب شود که بعمانوت آنها مصارف فوری را بموقع اجرا گذارند.

آقای مؤتمن الملک اظهار داشت چون بعضی از آقایان نمایندگان اذعانشان از این مطلب مسبوق نیست بهتر این است که جلسه آتی در این باب اخذ رای بشود این تکلیف آقای مؤتمن الملک پذیرفته شد.

جلسه مقارن غروب ختم و جلسه آتی بروز یکشنبه سه ساعت بفریب مانده اعلام گردید که در آن جلسه شور آخری نظامنامه داخلی مجلس و اخذ رای در باب تقاضای وزیر مالیه خواهد بود.

ادیب التجار - بنده را هم جزو غائبین نوشته اند و حال آنکه همه آقایان دیدند که حاضر بودم.

معاضد الملک - جزو غائبین بکلی نیستند جزو اشخاص نوشته شده است که سر وقت حاضر شده اند.

ادیب التجار - وقتیکه آقایان داخل اطاق شدند بنده هم دنبال آقایان وارد اطاق شدم.

آقای سید حسین اردبیلی - در خلاصه مجلس جلسه آتی به یادداشت نشده است.

معاضد الملک - چرا نوشته شده است جلسه آتی سه ساعت قبل از غروب.

(در این وقت شروع مذاکره واخذ رای در مواد نظامنامه داخلی که رجوع بکمیسیون شده بود شده و در هر يك از مواد ذیل رای گرفته شد ماده ۱۵ - ماده ۳۳ - ماده ۳۴ - ماده ۳۵ - ماده ۳۶ - ماده ۳۷ - ماده ۳۸ - ماده ۴۵ - ماده ۴۶)

جلسه ۳۶

مذاکرات مجلس شورای ملی

بتاریخ شنبه ۲۵ ذی حجه ۱۳۲۷

مجلس سه ساعت بفریب مانده در تحت ریاست آقای مستشارالدوله تشکیل شد وزرای عظام هم بغیر از وزیر معارف و عدلیه در جلسه حاضر بودند آقای حاج محمد کریمخان قایم بودند.

خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاضد الملک قرائت نمود ذکاء الملک تلگراف واصله از سردار بهادر و مسیویز فرما که مشعر بر شکست اشراقه داغ بود قرائت نمود.

رئیس موضوع مذاکرات جلسه را که ذیلاً مندرج است تقریر داشت.

قرائت لایحه وزارت مالیه در مسئله تغییر و تخفیف مالیات یاره ازملاک.

استیضاح آقای وکیل التجار راجع بعمل تذکره از وزارت مالیه و خارجه.

سؤال آقای وکیل الرعایا از آقای رئیس الوزراء راجع بمجاهدین.

قرائت قرارنامه بلدیه در باب فروش جزء کاغذ سیگار و کبریت.

قرائت امتیازنامه بلور سازی.

ذکاء الملک لایحه مورخه ۲۹ ذی حجه ۱۳۲۷ شماره ۳۷۲۷ وزارت مالیه راجع بتعمین و تعیین یاره تخفیفات و تغییرات قرائت نمود پس از مذاکرات لازمه با حضور وزیر مالیه اظهاراتی که اختیار تحقیق در این موارد از جمله وظایف وزارت معزیه ایها می باشد.

آقای وکیل التجار از وزارتین خارجه و مالیه در خصوص تذکره استیضاح نمودند وزیر مالیه جوابا اظهار داشت که وزارت مالیه در نظر دارد که از این تاریخ بیحد تمام عایدات تذکره را جزو مالیه نماید و در خصوص محاسبات سابق تذکره هم وزیر امور خارجه اظهار داشت وزارت خارجه مشغول جمع آوری صورت حساب ولایات است پس از وصول بتوسط وزارت مالیه بمجلس تقدیم خواهد نمود.

آقای وکیل الرعایا در خصوص مجاهدین سؤال کردند که هیئت وزرای عظام چه اقدامی کرده اند

شوند و آن مصارف که عبارت از ۱۳۹۴۸ تومان است برای مصارف دو ماهه سوارو سه ماهه سرباز مامور گیلان است چنانچه مجلس تصویب می کند داده شود رای بقیام و قعود گرفته با اکثریت تصویب شد که مبلغ مذکور فوق باردوی مامور گیلان داده شود دیگری مصارف مجاهدین است که با تصویب کمیسیون عالی بار دیبل رفته و مراجعت کرده اند وزارت جنگ ده هزار تومان بوزارت مالیه حواله کرده است که بپردازد لکن وزارت مالیه نظر باینکه صورت حساب اردو را ندیده هنوز نپرداخته است.

پس از مذاکرات لازم در موقع اخذ رای چون از طرف یازده نفر و کلای محترم که اسامی آنها ذیل درج میشود اظهار شد که رای مخفی گرفته شود.

سلیمان میرزا - ابوالقاسم میرزا - دکتر علی خان - آقا سید محمد رضا - حاج محمد اسماعیل آقا - آقا سید حسین کرمانشاهی - وحید الملک - آقا میرزا احمد - آقا میرزا محمد صادق - فهیم الملک - حاج شیخ علی - آقا سید حسین اردبیلی - آقا شیخ رضا - آقا سید جلیل - آقا میرزا محمد نجات - لهذا باین مضمون اخذ رای مخفی شد.

(رای گرفته میشود بر اینکه موافق تصویب وزارت جنگ از بابت مخارج اردوی اردبیل ده هزار تومان عیالاً داده شود یا بعد از ارائه صورت حساب داده شود هر کس تصویب میکند که قبل از اخذ صورت حساب داده شود بهره سفید والا سیاه بیندازد) آقای مؤتمن الملک قبل از شروع اخذ رای اظهار کرد وزارت مالیه متعهد میشود که دیگر از این قبیل مصارف را بدون صورت حساب پیشنهاد مجلس ننماید یا خیر وزیر مالیه اظهار داشت که بدون صورت حساب جزو ممکن نیست دیگر وزارت مالیه مصارف پیشنهاد مجلس نماید با اکثریت ۲۵ رای از ۵۲ نفر که چهار نفر امتناع بود مجلس تصویب نمود که ده هزار تومان حواله وزارت جنگ قبل از اخذ صورت حساب بباردوی اردبیل داده شود .

در ختام جلسه آقای مؤتمن الملک از وزیر مالیه سؤال نمود از قرار مسموع دولت میخواهد فروش گندم را بطریق انحصار نماید وزیر مالیه در جواب اظهار داشت که من از این کار اطلاعی ندارم .

آقای وزیر مالیه اظهار داشت حاجی میرزا - موسی خان میرینجه که در پیشرفت اساس مشروطیت خدمات نمایان کرده در پاریس بواسطه ضرب گواه مرض بستری است دولت نظر بخدمات او میخواهد مبلغ هزار و شصت تومان برای مصارف معالجه او انعاماً برات نماید چنانچه مجلس تصویب میکند این مبلغ بمشارالیه عاید شود .

رای بقیام و قعود گرفته مجلس با اکثریت تصویب نمود که مبلغ مذکور فوق بحاج میرزا موسی خان پرداخته شود .

مجلس دو ساعت از شب گذشته ختم و جلسه آتیه بروز سه شنبه سه ساعت بفرورب مانده اعلام گردید از طرف رئیس اظهار شد که موضوع مذاکرات جلسه آتیه تعیین شعب و انتخاب کمیسیونها خواهد بود .

جلسه ۳۸

مذاکرات مجلس شورای ملی بتاريخ

سه شنبه ۲۸ ذی حجه ۱۳۲۷

مجلس سه ساعت بفرورب مانده در تحت ریاست آقای مستشارالدوله تشکیل شد آقای حسن علی خان

بواسطه کسالت مزاج معذور بودند آقای صدیق حضرت هم بواسطه گرفتاری فوری عذر خواسته بودند خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاضد الملک قرائت کرد رئیس موضوع مذاکره را که عبارت از تعیین شعبات و انتخاب کمیسیون های دائمی است اظهار داشت بعد بطریق قرعه شروع به تعیین شعبات گردید آقایان مفصله الاسامی به شش شعبه تعیین و تقسیم شدند

آقایان شعبه اول - متین السلطنه آقا سید محمد رضا - معز الملک - میرزا مرتضی قلیخان ممتازالدوله - حاج محمد اسماعیل کاشف - اسدالله میرزا - سلیمان میرزا - آقا شیخ رضا - حاج میرزا رضاخان

آقایان شعبه ثانی - میرزا محمد علی خان تربیت وکیل الرعایا - دکتر امیرخان - صدیق حضرت - صدر العلماء - هاشم میرزا - معز الملک - دکتر علی خان - حاج فاتیح الملک - لسان العکما

آقایان شعبه ثالث - مستشارالدوله - آقا شیخ اسماعیل هشرودی - معاضد الملک - مؤتمن الملک - ادیب التجار - آقا سید حسین ککازی معین الرعایا - حاج سید نصراله - آقا سید جلیل نواب .

آقایان شعبه رابع - معتمد التجار - ابوالقاسم میرزا - تقی زاده - حاج مصدق الممالک - منتصر السلطان - میرزا ابراهیم خان - آقا میرزا محمد صادق - میرزا محمد نجات - دکتر اسماعیل خان وزیرزاده .

آقایان شعبه خامس - حکیم الملک - آقا میرزا احمد - میرزا کیخسرو - حاج شیخ علی - وحید الملک - حسنعلی خان - میرزا اسدالله خان - ناصر الاسلام - میرزا داودخان - آقا شیخ ابراهیم

آقایان شعبه سادس - ذکاء الملک - حاج محمد کریمخان - آقا میرزا اسماعیل نوبوری - افتخار الواعظین - وکیل التجار فهیم الملک - آقا سید حسین اردبیلی - آقا شیخ حسین یزدی - آقای شیخ محمد خیابانی .

بعد مذاکره شد که خوب است اول همه اعضا هر يك از کمیسیون ها معین شده پس از آن شروع بانتهاب آنها بشود و قرار شد که فعلا همه اعضا کمیسیون خارجه شش نفر و کمیسیون داخله ده نفر کمیسیون نظام شش نفر کمیسیون عدلیه شش نفر کمیسیون قوانین مالیه دوازده نفر کمیسیون معارف شش نفر کمیسیون پست و تلگراف و غیره نه نفر باشد در این موقع آقای رئیس - الوزراء وزیر جنگ آقای یمنین نظام را بمعاونت جنگ معرفی نمودند .

آقای تقی زاده اظهار داشت از رئیس الوزراء میخواستم سئوال بنمایم بتوسط رئیس اجازه خواسته بودم رئیس اظهار داشت جواب شمارا کتبا اظهار داشته اند گفته شد پس لازم است برای استحضار مجلس سئوال و جواب هر دو خوانده شود آقای تقی زاده سئوال و جواب را که مفاد آن ذیلا مندرج است قرائت نمودند .

سئوال آقای تقی زاده از آقای رئیس الوزراء سئوالی دارم راجع بصحت و سقم انتشارات در افروتن ۲۵۰ نفر بر عده فزاق ها و دادن پنج هراده توپ شنیدر باملزومات بتصرف یا لکونیک جواب آقای رئیس الوزراء در قرعه اول اصل معلوم نیست تا به قرع آن پرسد قرعه ثانی هم بکلی بی اصل و چنین مذاکره نشده است .

رئیس اظهار داشت که شش نفر اعضا برای کمیسیون خارجه بانتهاب جمعی معین میشوند و قرعه رای منتشر شد آقایان حاج میرزا رضاخان و نجات و لسان العکماء بحکم قرعه برای استخراج آراء معین شدند پس از استخراج آراء آقایان مفصله

ذیل بعضویت کمیسیون خارجه منتخب شدند آقای مؤتمن الملک با ۳۷ رای آقای نواب با ۳۳ رای آقای ممتازالدوله با ۳۱ رای شاهزاده اسدالله میرزا با ۳۰ رای آقای تقی زاده با ۲۷ رای آقای وزیر زاده با ۲۳ رای .

آقای مؤتمن الملک از عضویت کمیسیون اظهار استعفا نمودند مجلس استعفای معزی الیها را پذیرفت سپس شروع بانتهاب ده نفر اعضا برای کمیسیون داخله گردید و قرعه رای منتشر شد آقایان وکیل التجار معز الملک میرزا ابراهیم خان بحکم قرعه برای استخراج آراء معین و پس از استخراج آراء آقایان مفصله ذیل بعضویت کمیسیون داخله منتخب شده .

آقای ناصر الاسلام با ۳۳ رای آقای میرزا مرتضی قلیخان با ۳۲ رای آقای حاج محمد کریم خان با ۳۲ رای آقای معز الملک با ۲۶ رای آقای معاضد الملک با ۲۲ رای آقای متین السلطنه با ۱۸ رای آقای میرزا اسماعیل نوبوری با ۱۷ رای آقای وحید الملک با ۱۶ رای آقای میرزا محمد علی خان تربیت با ۱۶ رای آقای حاج محمد اسماعیل کاشف با ۱۶ رای رئیس اظهار داشت فردا قبل از ظهر اعضای شعبات برای انتخاب رئیس و منشی حاضر شوند .

نیم ساعت از شب گذشته جلسه ختم و جلسه آتیه بروز چهار شنبه سه ساعت قبل از غروب آفتاب اعلام گردید دستور جلسه آتیه انتخاب اعضای بقیه کمیسیونها دائمی است .

جلسه ۳۹

مذاکرات یوم چهارشنبه ۲۹ شهر

ذی حجه الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت و چهل دقیقه قبل از غروب منعقد خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاضد الملک قرائت کردند

وحید الملک - در عنوان مینویسند خلاصه مذاکرات چون خیلی چیزها میشود در مجلس که مذاکرات نیست منجمله انتخاب کمیسیون ها و سئوالات از وزراء و غیره خوب است صورت مجلس نوشته شود

معاضد الملک - دیروز در انتخاب کمیسیون داخله بنده راهم جزو آنها انتخاب کردند چون جلسه ختم شد ممکن نشد بنده عرض خودم را بنمایم نظر باینکه در هیئت رئیس خیلی کارهای مهم بنده رجوع میشود علیهذا از عضویت کمیسیون داخله استعفا دارم

میرزا مرتضی قلیخان - بنده عرض می کنم خوب است کسی که بعد از ایشان اکثریت دارد اسمش خوانده شود بجای ایشان معین شود

رئیس - اگر استعفای ایشان را بپذیرید باید همینطور کرد

مؤتمن الملک - بنده عقیده ام این است که مجلس استعفای ایشان را بپذیرد زیرا که صورت مجلس را مطابق نظامنامه دیگران باید بنویسید در تحت نظارت منشیان و اگر هم بخوایم بروق نظامنامه عمل کرده باشیم نباید استعفای ایشان را بپذیرفت

رئیس - اما التفات بفرمائید تا وقتی که رئیس دارالانشاء و رئیس کابینه معین شود یکی دو هفته طول دارد و آقای معاضد الملک میتوانند در جلسه در کمیسیون حاضر شوند لکن بموجب نظامنامه نباید سه جلسه غیبت نمایند علیهذا استعفا میدهند